

Forord

Etter fem innholdsrike år på lektorutdanninga i nordisk, er jeg stolt over å kunne kalle meg en av morgendagens lærere. Samtidig føles det ufattelig vemodig å si at tida som student i den fineste studentbyen som finnes, snart er over. Med denne avhandlinga avsluttes snart en meget bra epoke av livet. I arbeidet med masteravhandlinga er det mange jeg ikke kunne vært foruten.

Tusen hjertelig takk til Brit Mæhlum og Olaf Husby for at dere ville være mine veiledere. Jeg setter stor pris på at dere har gitt meg konstruktive tilbakemeldinger, nye ideer, andre syn, vist interesse for oppgaven og gitt meg håp og tro på at jeg endelig skulle klare å komme i mål.

Videre vil jeg takke min egen familie og den andre familien som stilte opp som informanter. Takk for at dere var åpne og ønsket å dele deres tanker, meninger og erfaringer med meg. En ekstra takk til verdens beste mamma og verdens beste pappa for at dere har vist så stor interesse for avhandlinga, og for at dere har ringt og støttet "Minsten". Dere er sabla gode!

Tusen takk til Ellen og Katrine for gjennomlesing, tips og kommaregler. Jeg er evig takknemlig for at dere tok på dere bryet.

Takk til klassen og venner for alle innholdsrike pauser, kakefredager og samlinger. En ekstra takk til PM-gjengen. Måtte vi alltid flire, gråte og holde hverandre oppdatert på verdens hendelser. Jeg er utrolig glad for at dere aldri har kastet meg ut.

Til slutt vil jeg rekke en stor takk til Ottar. Takk for at du vendte hjem til "Lofte" fra din dannelsesreise i tide for å støtte og hjelpe meg med avhandlinga. Takk for de gangene jeg har fått lov til å gråte på skuldra di når jeg har mistet motivasjonen. Tusen takk for at du alltid har troa på meg, og for at kjipe stunder fort går over. Jeg er ufattelig heldig som har deg.

Trondheim, mai 2016
Mimmi Nguyen

Innholdsfortegnelse

1 Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn	2
1.2 Problemstilling.....	3
1.3 Tidligere forskning	4
1.4 Formål.....	5
1.5 Struktur	6
2 Metode.....	7
2.1 Kvalitativ metode: Dybdeintervju	7
2.2 Valg av informanter.....	8
2.3 Gjennomføring av intervjuene.....	8
2.4 Transkripsjon og behandling av data.....	9
2.5 Forskerrollen.....	10
2.6 Datagrunnlagets kvalitet	12
3 Informantene	15
3.1. Familien fra bygda.....	15
3.1.1 Foreldrene fra bygda: far Vinh og mor Van	15
3.1.2 Barna fra bygda: Vi Hoa, Vu Lien, Van Phuong og Mimmi.....	15
3.2 Familien fra byen.....	17
3.2.1 Foreldrene fra byen: far Khanh og mor Kieu.....	17
3.2.2 Barna fra byen: Kim Anh og Khuyen Oanh	17
4 Analyse.....	19
4.1 Akkultureringsmodellen	19
4.2 Den etnolingvistiske vitalitetsmodellen.....	23
4.3 Språk	25
4.3.1 Syn på språkopplæring.....	25
4.3.2 Kommunikasjonsspråk.....	29
4.3.3 Språkkompetanse i vietnamesisk og norsk	31
4.3.4 Morsmål	33
4.4 Kultur.....	35
4.4.1 Kulturbevaring	35
4.5 Religion	36
4.5.1 Religionens rolle for familiene i Norge	36
4.5.2 En annen trosretning, en annen posisjon?.....	37
4.6 Bosted	40
4.6.1 Sosiale nettverk.....	40

4.6.2 Byen	41
4.6.3 Bygda	42
4.6.4 Konsentrasjon	44
4.6.5 Proporsjon	44
5 Avslutning	47
5.1 Oppsummering	47
5.2 Konklusjon.....	49
Litteraturliste	53
Vedlegg 1: Intervjuguide, førstegenerasjon	55
Vedlegg 2: Intervjuguide, andregenerasjon.....	57
Vedlegg 3: Samtykkeerklæring	58
Sammendrag	59
Oppgavens relevans for arbeid som lektor	61

1 Innledning

3. oktober 1982

HAR PLUKKET OPP 32 VIETNAMEISISKE FLYKTNINGER I POS NO437 E10631
KL. 1200 LOKAL 0500/GMT 3/10 DERAU 11/KVINNER 6/BARN 15/MENN
STOP ALLE VED TILSYNELATENDE GOD HELSE STOP FORTSETTER MOT JPAXXXX
JAPAN STOP VENNLIGST UNDERRETT REETTE MYNDIGHETER STOP VG BEKREFT.
CHRISTENSEN

Telegrammet ovenfor er for de fleste bare et telegram. For meg betyr det så uendelig mye mer. Dette telegrammet er et vinnerlodd i livets lotteri for min familie og meg.

Gjennom tidene har mennesker flyttet på seg av forskjellige årsaker. Nordmenn reiste over Atlanterhavet til Amerika. Under 2. verdenskrig forlot millioner av jøder sine hjem på grunn av den antisemittiske politikken som ble ført. Vietnamesere har flyktet fra et kommunistisk styre. Og i dag pågår en av verdenshistoriens største folkeforflytninger. Store strømmer av flyktninger fra Syria, Afghanistan og Irak forflytter seg over landegrenser.

Felles for de fleste flyktningene er at de søker etter lykken. De ønsker å finne et bedre sted hvor de kan bo, og hvor barna deres kan vokse opp. Håpet om den framtidige tryggheten gjør at de fleste risikerer alt. Flere flyktninger får muligheten til å komme til andre land, hvor de får tak over hodet, og slipper å engste seg over om de har nok mat til morgendagen. Selv om mange har fått en ny mulighet i et nytt land, har ufattelig mange mistet livet på veien mot det vi i den velstående delen av verden kanskje tar litt for gitt, men som flyktningene ser på som et vinnerlodd i et livslotteri.

For mange politikere står asylpolitikken på agendaen. Det er snakk om hvor mange de ulike landene i Europa er villig til å redde, og om man heller bør hjelpe de berørte i landene der de befinner seg, enn å la dem komme over landegrenser og hav. For meg handler det om å være medmenneske og om å strekke ut ei hånd når andre er i nød. En hjelpende hånd er kanskje en dråpe i havet, men for pappa, mamma og mine to eldste søstre var det omsorgsfulle norske mannskapet på det norske skipet det som skulle til for at familien vår ikke ble blant de mange som omkom på havet.

Språkvansker og kulturkollisjon er noe som flere immigranter støter på de første årene i et nytt land, men med tiden kan det ukjente og skumle bli noe mer nært og kjært. Som barn av innvandrere og med en fot innenfor to kulturer, har jeg selv sett at det kan være komplisert for enkelte å være i en slik posisjon. Det er vanskelig å gjøre seg forstått ute i samfunnet dersom man kun behersker minoritetsspråket, og ikke majoritetsspråket. For enkelte i en minoritet kan

problemet være motsatt. Noen opplever at det er vanskelig å ha en bakgrunn som minoritet. De kan oppleve at de ikke har tilhørighet til minoriteten, fordi de ikke behersker minoritetsspråket. En nøkkel til å bli kjent med et samfunn, er nettopp å kunne språket.

I denne oppgaven ønsker jeg å se nærmere på hvordan vietnamesiske familier i Norge har bevart det vietnamesiske språket og hvordan de har tatt til seg det norske språket. Jeg skal se på hvilke faktorer som kan spille inn på deres bevisste eller mer ubevisste språkvalg. De to familiene som er mine informanter, har jeg spesielt god kjennskap til. Mens den ene er min egen familie, er den andre en familie jeg har hatt kjennskap til hele livet. Å forske på sin egen familie og familier man kjenner, er en utfordring med både fordeler og ulemper. Dette vil jeg gå nærmere inn på i kapittel 2 som tar for seg metode.

1.1 Bakgrunn

Foreldrene mine kom som båtflyktninger til Norge for godt over 30 år siden. Selv om jeg er født og oppvokst i ei lita bygd i Sør-Norge, har jeg opplevd at utseendet mitt i kombinasjon med den sørlandske dialekta mi har skapt forvirring hos dem som ikke kjenner meg og min bakgrunn. Spørsmål som "Du har den dialekta. Er du fra ...?", "Er du født i Norge?" og "Er du adoptert?", er noen av spørsmålene jeg stadig blir stilt og har blitt vant til. Det er enkelt å svare på ja-/nei-spørsmål uten å måtte forklare meg. Likevel er det et annet spørsmål jeg blir stilt minst like mange ganger, og dette spørsmålet er jeg mindre komfortabel med, fordi det gjør meg svært usikker og fordi jeg må forklare. Hver gang oppfølgingsspørsmålet "Men hvor er du *egentlig* fra?" blir stilt, blir jeg like usikker som sist noen spurte om det samme. For meg føles det som å velge mellom to kulturer. En del av meg ønsker å fortelle at jeg er fra den indre bygda på Sørlandet, hvor jeg er født og oppvokst. En annen del av meg ønsker å fortelle at jeg er fra Vietnam, hvor forfedrene mine er fra. For mange kan det virke enkelt å stille det spørsmålet, men for meg har det blitt mer og mer vanskelig å gi andre et svar på noe jeg stadig har blitt mer usikker på. Jeg opplever at andre vil ha ei forklaring på utseendet mitt eller på hvorfor jeg har den dialekta jeg har. Svarer jeg kun med den ene av de to "forklaringene" ovenfor, kan jeg oppleve at det var det andre de forventet å få høre.

Språkene mine er en del av identiteten min. Ingen har noen gang fått meg til å føle at jeg må velge mellom å være vietnameser eller nordmann. Likevel havner jeg i situasjoner hvor jeg for eksempel nærmest tvinges til å snakke vietnamesisk for å klare å kommunisere med vietnamesere i Norge som ikke er en del av min egen familie. Å fomle seg frem til å forklare fagbegreper og ord man ikke husker eller ikke kan navnet på, gjør meg usikker og uvel. Når

jeg snakker norsk, snakker jeg med en helt annen selvtillit og må ikke anstrenge meg i like stor grad som når jeg snakker vietnamesisk. Det er ingen tvil om at jeg kan norsk bedre enn vietnamesisk, selv om jeg kan gjøre meg noenlunde forstått på vietnamesisk. Men er språkbeherskelsen en faktor som spiller inn på hva jeg føler og identifiserer meg som?

I mitt eget hode høres jeg mer norsk ut enn vietnamesisk. Utseendemessig tenker jeg sjelden på at jeg ser annerledes ut enn mine norske venner. Likevel kjenner jeg meg godt igjen i det en av mine informanter, som også er min søster, sier om utseendet sitt. " [...] jeg skvetter litt når jeg ser meg selv i speilet av og til" (Van Phuong). For meg er speilet og kommentarer fra andre en stadig påminnelse om at jeg skiller meg ut. Jeg er komfortabel med at jeg ser ut som en fra Øst-Asia, men når noen påpeker det, kan jeg føle meg mer annerledes enn det jeg i utgangspunktet følte. Likevel er det lyden av at jeg snakker med en utpreget dialekt, som får meg til å føle meg mindre annerledes fra nordmenn.

Identitetskrise og andre følelser om min egen identitet i kombinasjon med at jeg har en fot innenfor to ulike kulturer og språk, har fått meg til å undres over hvorfor jeg kan norsk bedre enn vietnamesisk, når jeg har to foreldre som er født og har levd halve livet sitt i Vietnam. Tankene har vekket en interesse for språkbevaring og språktilegnelse, og jeg synes det er spennende å undersøke og lære mer om et emne jeg selv er en del av.

1.2 Problemstilling

I oppgaven ønsker jeg å kaste lys over språkbevaring av vietnamesisk og språktilegnelse av norsk hos to strategisk utvalgte vietnamesiske familier i Norge. Første- og andregenerasjonen av informanter har ulikt forhold til begrepet språktilegnelse. Selv om språktilegnelse for foreldrene i dette tilfellet er norsk og språktilegnelsen for barna kan være norsk og vietnamesisk, vil hovedfokuset knyttet til språktilegnelse være tilegnelsen av norsk. Problemstillinga lyder som følger: Hvordan bevarer vietnamesiske familier på Sørlandet det vietnamesiske språket, og hvordan tilegner de seg det norske språket? Problemstillinga vil jeg oppsummere i følgende spørsmål som tar for seg språkbevaring og språktilegnelse:

- Hvilke motiver ligger bak språkbevaringa og språktilegnelsen av henholdsvis vietnamesisk og norsk?
- Hvilke holdninger finnes til de to språkene?
- Hvordan kan kultur, religion og bosted påvirke bruken av språkene?

Med utgangspunkt i de tre spørsmålene ovenfor vil jeg se på hvilke faktorer som kan spille inn på førstegenerasjonsinnvandrerne og andregenerasjonsinnvandrerne med vietnamesisk bakgrunn. I avhandlingen vil jeg fokusere på informantenes tanker, holdninger og synspunkt rundt det vietnamesiske og norske språket deres, se på likheter og forskjeller mellom de to familiene, og se hvilke faktorer som kan påvirke deres språkbevaring og språktilegnelse.

I mange samfunn skjer det over tid forandringer som medfører at større eller mindre befolkningsgrupper enten går over fra å være enspråklige til å bli tospråklige eller skifter språk (Engen og Kuldbbrandstad, 2009: 100). Dette skjer hvor det er språkkontakt, og språkbytte skjer som oftest over flere generasjoner. En befolkningsgruppe kan også fortsette å bruke sitt eget språk, selv om omgivelsene ligger til rette for språkbytte. I slike tilfeller har man *språkbevaring* (Hyltenstam og Stroud, 1991: 9). "Det klassiske mønsteret for språkskifte i en befolkningsgruppe er at gruppa i utgangspunkt er enspråklig og så i en overgangsfase blir tospråklig, før det opprinnelige språket går tapt og gruppa på nytt blir enspråklig, men da på det andre språket" (Engen og Kuldbbrandstad, 2009: 100).

I denne oppgaven vil jeg undersøke begrepene *språkbevaring* og *språktilegnelse*. Som forklart ovenfor vil jeg bruke begrepet *språkbevaring*, som det språket informantene lærte seg først, og som blir bevart. Her vil jeg fokusere på språkbevaringa av det vietnamesiske språket, selv om det kan være forskjell på hva informantene i første- og andregenerasjon betrakter som det språket eller de språkene de lærte først. For enkelte informanter i andregenerasjonen kan det virke som norsk også er et språk de husker at de lærte tidlig. Grunnen til at jeg heller vil fokusere på *språktilegnelse* enn *språkbytte*, er at hovedtyngden av informanter kun består av første- og andregenerasjon i familiene. Sannsynligheten for at det har foregått språkbytte, er minimal, da dette som oftest skjer over flere generasjoner. Likevel kan man språktilegnelse ses på som første del av et mulig språkbytte. Begrepet *språktilegnelse* bruker jeg i betegnelsen å ta til seg et språk uten nødvendigvis å bytte til et annet språk. For meg betyr språkbytte mer om å gi slipp på et språk til fordel for et annet.

1.3 Tidligere forskning

Det har tidligere vært mye forskning på flerspråklighet internasjonalt. Nasjonalt har det vært mindre forskning på feltet. I dette underkapitlet vil jeg presentere andre avhandlinger som tar for seg forskning på flerspråklighet særlig i Norge.

To avhandlinger som har gitt meg inspirasjon til å forske på vietnamesere på Sørlandet, tar for seg vietnamesere i diaspora. Heidi J. Bergs masteravhandling *Språkbevaring eller språkbytte? En kvalitativ undersøkelse av språkvalg blant vietnamesere i Trondheim* (2003), tar for seg vietnamesere i Trondheim. Hovedmålet i Bergs masteravhandling er å undersøke språkbruk og språkvalg hos utvalgte informanter i første- og andregenerasjonen vietnamesere. I masteravhandlinga ser Berg på hvordan språk blir brukt i ulike sammenhenger. I tillegg diskuterer og belyser Berg de valgene informantene gjør med utgangspunkt i teoretiske aspekt som kan bidra til å forstå informantenes valg.

Harald Berggreens hovedoppgave, *Variasjonsmønster i rapportert bruk av vietnamesisk og norsk. En sosiolingvistisk studie av vietnamesiske husstander i Bergen* (1991), tar for seg vietnamesere i Bergens-området. Berggreens hovedoppgave er skrevet i tilknytning til en datainnsamling for det nordiske forskningsprosjektet NISU. I oppgaven blir det fokusert på hvordan språk og språknormer formidles fra førstegenerasjon til andregenerasjon. Berggreen har i samarbeid med Sirkku Latomaa skrevet artikkelen *Språkbytte og språkbevaring blant vietnamesere i Bergen og Helsinki* (1994). Empirien er hentet fra eksilvietnamesere i Bergen og i Helsinkiområdet. I artikkelen tar Berggreen og Latomaa for seg språkforholdene i 62 vietnamesiske familier, der det er fokus på språkbruk og språkferdigheter med vekt på barnas situasjon.

Utenfor Norden og Europa har det også blitt forsket på vietnamesere. Anh Tran har skrevet artikkelen *Vietnamese Language Education in The United States* (2008), som tar for seg hvordan vietnamesere i USA har forsøkt å holde det vietnamesiske språket i live ved hjelp av vietnamesiske språkskoler og lokale prosjekter. Vietnamesisk som minoritetsspråk i USA er på vei til å forsvinne hos tredjegerasjonen vietnamesere. I artikkelen tar Tran opp språk som en kulturell ressurs.

Som Tran har også Hoa H. Nguyen (2012) forsket på vietnamesere i USA, men Nguyen fokuserer på flerspråkligheten hos en førstegenerasjonsvietneser sør i Philadelphia. I artikkelen sin, *The Multilingualing of a Vietnamese American in South Philadelphia* (2012), skriver Nguyen om hvordan han har undersøkt hvordan informanten bruker språklige ressurser i samspill med andre, og når og hvor de ulike ressursene brukes.

1.4 Formål

Folkeforflytninger har økt de siste tiårene, og derfor blir det stadig viktigere å få økt kunnskap om andres kulturer og bakgrunn. Kunnskap gir oss makt til å løse problemer. Formålet med min oppgave er å kaste lys over hvilke tanker og synspunkt vietnamesere i Norge kan ha om

språk, og hvordan språket er i praksis for enkelte av dem. Kunnskap ser jeg på som en ressurs til å hjelpe andre, men også som en ressurs for vi som skal ta imot våre nye landsmenn. Å ha kunnskap, å vise forståelse og å hjelpe andre kan for mange være en liten handling å utføre. For de som har forlatt alt og kommet til et fremmed land, kan opplevelsen at sympatien være en varm velkomst og en god start på det nye livet i en ny tilværelse.

Selv om empirien min kun er fra to av mange vietnamesiske familier, håper jeg presentasjonen av informantene og analysen kan gi en pekepinn på hvordan det er å stå mellom to kulturer og to språk.

1.5 Struktur

I kapittel 2 vil jeg presentere metoden som er blitt tatt i bruk i avhandlinga. Her skal jeg greie ut om valg av informantene, og om hvordan intervjuene foregikk. Videre vil jeg gjøre rede for hvordan jeg arbeidet med transkripsjon og etterbehandling av empirien. Deretter vil jeg ta opp problematikken med å bruke informanter som står meg nær og hvordan dette kan påvirke forskerrollen. Til slutt i metodekapitlet vil jeg vurdere datagrunnlagets kvalitet.

I kapittel 3 vil jeg presentere informantene og deres meninger om vietnamesisk og norsk knyttet til kategoriene språk, kultur, religion og bosted, før jeg går videre på kapittel 4 hvor jeg skal analysere, trekke inn teori og drøfte hvordan informantenes synspunkter og opplevelser kan ha noe å si for språkbevaringa og språktilegnelsen.

I kapittel 5 vil jeg dra trådene sammen fra informantenes meninger og synspunkt, og se nærmere på hvilke likheter og forskjeller det er mellom de to vietnamesiske familiene.

2 Metode

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har målet mitt vært å finne ut av hvilke ulike faktorer som har vært med på å påvirke valg knyttet til språkbevaring og språktilegnelse hos enkelte vietnamesiske flyktningfamilier i Sør-Norge. Jeg kunne ha valgt en kvantitativ tilnærming, men det ville ikke gitt meg den dybden og forståelsen jeg er på jakt etter i tilknytning til denne tematikken. For å få fram meninger, holdninger og erfaringer hos informantene har jeg valgt kvalitativ forskningsmetode, og da med fokus på dybdeintervju.

I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for og forklare de valgene som har blitt tatt i forbindelse med forskningsmetode. Her vil det bli fokusert på dybdeintervju som kvalitativ metode, valg av informanter, gjennomføring av intervjuer, transkripsjon og behandling av data. Mot slutten av kapitlet vil jeg også vurdere min egen rolle som forsker overfor informanter jeg har en relasjon til, datamaterialets styrke og svakhet og se på metodiske utfordringer.

2.1 Kvalitativ metode: Dybdeintervju

Mens det i kvantitative metoder blir lagt vekt på utbredelse og antall, blir det i kvalitative metoder lagt vekt på å gå mer i dybden. I *Systematikk og innlevelse* (Thagaard, 2013: 17) framhever Thagaard at "begrepet *kvalitativ* innebærer å fremheve prosesser og mening som ikke kan måles i kvantitet eller frekvenser". Det som er karakteristisk for kvalitativ forskning, er at man søker etter en forståelse av sosiale fenomener. Dette kan skje ved intervju, observasjon, eller ved analyse av tekster og visuelle uttrykksformer (ibid.).

Årsaken til at valget mitt falt på dybdeintervju, er at jeg ønsket å få fram en dypere forståelse av informantenes opplevelser, deres forståelse av seg selv og sine omgivelser (Thagaard, 2013: 58). En samtale som gir plass for dybde, kan få frem meninger, holdninger og erfaringer, noe som kan gi meg en større forståelse av informantenes situasjon knyttet til det sosiale, det kulturelle og ikke minst til språket.

I *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* hevder Tjora (2012: 104) at målet med dybdeintervjuet er å skape en situasjon for en relativt fri samtale som kretser rundt noen spesifikke temaer som er forhåndsbestemt av forskeren. Meningen med dybdeintervjuet er å "få informanten til å reflektere over egne erfaringer og meninger knyttet til det aktuelle temaet for forskningen" (ibid.). I denne typen intervju benyttes åpne spørsmål slik at informantene får mulighet til å gå i dybden der hvor de har mye å fortelle. Med åpne spørsmål tillates digresjoner fra informantens side. Dette kan medføre at temaer som intervjueren ikke

nødvendigvis har forutsett, men som kan se ut til å være vesentlige for informantene, kan være relevante for undersøkelsen (Tjora, 2012: 105). Dersom det skulle oppstå funn på uventede områder, har intervjueren mulighet til å stille oppfølgings spørsmål der og da.

Jeg bestemte meg for å intervju to vietnamesiske familier bosatt på Sørlandet. Den ene familien er min egen familie som består av far, mor og fire barn, mens den andre familien består av far, mor og to barn.

Den ene intervjuguiden er rettet mot foreldrene i familiene, mens den andre er rettet mot barna (se vedlegg 1 og vedlegg 2).

2.2 Valg av informanter

Kvalitative studier baserer seg på strategiske utvalg. Det vil si at man velger deltakere som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er velegnet med tanke på problemstillingen og undersøkelsens teoretiske perspektiver (Thagaard, 2013: 60). En annen side som jeg òg måtte ta hensyn til, var oppgavens omfang. Det strategiske utvalget mitt var i første omgang vietnamesiske flyktninger i Norge. På bakgrunn av at jeg selv er etnisk vietnamesisk og har vokst opp med andre vietnamesere på Sørlandet, bestemte jeg meg for å velge ut informanter som jeg allerede kjenner og som passer til problemstillingen i prosjektet mitt.

Grunnen til at valget falt på nettopp disse to familiene, er at familiemedlemmene stort sett kan både norsk og vietnamesisk, fordi de kom til Norge som båtflyktninger, fordi foreldrene i de to familiene er omtrent på samme alder, fordi barna i de to familiene er omtrent på samme alder, og fordi familiene fikk bosted i samme del av landet, nemlig Sørlandet. Mens min familie er fra ei bygd på Sørlandet, er den andre familien fra en by som ligger på Sørlandet. En annen grunn til at jeg ønsket at nettopp disse to familiene skulle stille opp som informanter, er at jeg hadde et ønske om å finne to familier som noe var forskjellige i sin språklige og kulturelle integrering i Norge.

2.3 Gjennomføring av intervjuene

Arbeidet med intervju krevde både god planlegging, tid og tålmodighet i forkant, underveis og i etterkant. Før intervjurundene startet hadde jeg på forhånd laget intervjuguider som bestod av ulike emner som jeg ønsket at vi skulle snakke om (se vedlegg 1 og vedlegg 2). Jeg hadde selvsagt skrevet emnene ned i ei rekkefølge, men jeg var svært konsekvent på at informantene kunne hoppe frem og tilbake på de ulike emnene, da en bestemt rekkefølge kan medføre at informantene ikke får samme mulighet til å snakke fritt om emnene. Intervjuguiden besto av

temaer med undertemaer som besto av noen få spørsmål i tilfelle informanten skulle stå fast på enkelte emner. For at verken jeg eller informantene skulle bli for opphengt i spørsmålene, men heller snakke fritt, presenterte jeg ulike stikkord i form av emner og underemner for informantene, heller enn å stille emnene som spørsmål. På den måten ønsket jeg at informantene skulle snakke mer om det de ønsket om emnene istedenfor at jeg skulle lede dem for mye, noe som kunne ha ført til at informantene i mindre grad fikk frem det de ønsket.

Hvert intervju foregikk i lukkede rom som kun bestod av informanten og meg. Under intervjuet ble lydopptakere tatt i bruk. Dette førte til at jeg brukte mindre tid på å ta notater underveis, og det førte til at jeg slapp å frykte at jeg gikk glipp av noe. Lydopptakeren ga meg større mulighet til å konsentrere meg mer om deltakeren og samtalen. Den gav større rom for god kommunikasjon og flyt i samtalen, og den ga meg større mulighet til å be om utdypning og konkretisering der jeg underveis så at det var behov (Tjora, 2012: 137). Før intervjuet fikk jeg samtykke av hver informant i form av underskrift på at det som ble sagt i løpet av intervjuet, kunne brukes i oppgaven (se vedlegg 3).

Alle intervjuene ble gjennomført i løpet av senhøsten 2015 og tidlig i 2016. Varigheten på intervjuene varierte svært mye. Mens det korteste intervjuet varte i 36 minutter, var varigheten på det lengste litt over 100 minutter.

2.4 Transkripsjon og behandling av data

Etterarbeidet med transkriberingen ble utført så raskt som mulig etter intervjuene. Jeg ønsket å gjennomføre det snarest for å huske så mye som mulig av egne tanker og av hendelser underveis i intervjuet som muligens var verdt å bemerke seg.

Transkriberingen foregikk ved at jeg lyttet på opptakene av intervjuene og skrev ned alt som ble sagt. Etter at alle intervjuene ble transkribert, slik at de eksisterte i tekstformat, ble de digitale lydopptakene slettet.

All transkriberinga er skrevet om fra dialekt til bokmål, men alle ordene skal være de samme for å beholde mest mulig av det utolkede resultatet.

Informantene har fått fiktive navn. Dette er for å sikre anonymitet. Av samme grunn har jeg valgt å la være å skrive navnet på byen eller bygda informantene kommer fra. I tillegg har jeg valgt å skape systematikk med de fiktive navnene, slik at det blir enklere å skille dem fra hverandre, men også for å vite hvem som er hvem. Familien fra byen har fått fiktive navn på K, mens familien fra bygda, som er min egen familie, har fått fiktive navn på V. Faren i familien som holder til i byen, har fått navnet Khanh, mens mora i samme familie har fått

navnet Kieu. Faren i familien som holder til på bygda, har fått navnet Vinh, mens mora i samme familie har fått navnet Van. I tillegg til forbokstavene som viser hvilke familie de hører til, har hvert av barna i de to familiene fått to navn. En grunn til at de har fått to navn, er for å finne ut hvor de er i søskenrekka. Dette kan vi finne ut av ved å se hvilke forbokstav det andre navnet starter med. Det vil si at den eldste har fått en forbokstav i det andre navnet som kommer før i alfabetet enn det de yngre har fått. Det eldste barnet, som hører til familien som er knyttet til byen, har fått navnet Kim Anh, mens det yngste barnet fra samme familie har fått navnet Khuyen Oanh. Det eldste barnet fra bygda, som hører til familien som er knyttet til bygda, har fått navnet Vi Hoa, det nest eldste barnet har fått navnet Vu Lien, og det nest yngste barnet av de fire søstrene har fått navnet Van Phuong.

Det hadde vært enklere å gi de to eldste barna i de to familiene et andrenavn som hadde startet på bokstaven a, deretter bokstaven b til søsknene som var nestemann i rekka, og til sist et navn på bokstaven c til den nest yngste av de fire søsknene som hører til familien på bygda. Kombinasjonene av navn ville ikke blitt autentiske. Derfor har jeg tilstrebet med å gi informantene navn som er autentiske navnkombinasjoner.

2.5 Forskerrollen

Å forske på informanter som er min egen familie og bekjente av meg, kan føre til ulike etiske problemer. Selv om jeg har en relasjon med begge familiene, var jeg likevel bevisst på at spørsmålene som ble stilt, ble stilt av en intervjuer som forsker, og ikke bare av meg som Mimmi. Derfor var det viktig å gå inn i rollen som intervjuer og forsker og samtidig ut av rollen som søster, datter og bekjent. Selv om spørsmål som tar for seg navn og bosted, selvsagt var overflødige for meg, ønsket jeg likevel å stille informantene disse spørsmålene for å vise at jeg gikk inn i rollen som forskende intervjuer. Dersom jeg ikke hadde gjort dette bevisst, ville jeg trådd i en etisk gråsoner som kunne gitt prosjektet et annet preg og andre resultater.

Å intervju informant som man på forhånd har en eller annen form for relasjon til, kan skape problemer. En side ved den personlige forbindelsen i intervjusituasjonen er at man ikke kan vite om det som informanten forteller, kan være preget av relasjonen til forskeren i en eller annen forstand (Thagaard, 2013: 113). Et mulig scenario hvor denne relasjonen kan spille en rolle, er at informanter holder tilbake informasjon av frykt for å dele noe mer personlig med intervjueren. Det kan også være stikk motsatt, det vil si at relasjonen kan bidra til at informanter åpner seg mer for intervjueren enn de ellers ville ha gjort, nettopp fordi de to

kjenner hverandre. Selv om man prøver å tre ut av rollen som informantene allerede har en relasjon til og inn i rollen som forsker, vil nærmest uvilkårlig relasjonen som allerede eksisterte før intervjuet, være et metodisk aspekt som preger situasjonen på et eller annet vis. Thagaard mener at utvikling av tillit og troverdighet i løpet av intervjuet gir grunnlag for at informanten kan fortelle åpent om sine erfaringer (ibid.). Under intervjuene opplevde jeg flere ganger at familien min og den andre familien åpnet seg og delte sine tanker og opplevelser som jeg tidligere ikke har tatt del i.

Det er ikke mulig å finne noe fasitsvar på spørsmålet om forskerens betydning for de svarene som blir gitt, men det er mulig å utforske det ved å reflektere over hvilke forhold som kan prege forholdet mellom forskeren og informanten. Man kan stille seg spørsmålet: Hva representerer forskeren for informanten? Ofte kan forskeren assosieres med kategorier, som for eksempel journalist, leder, lærer. Slike tanker kan være forstyrrende i intervjusituasjonen. Thagaard hevder at "Det kan innebære at intervjupersonen har forventninger til at forskeren kan bidra mer enn intervjusituasjonen tilsier, og mer enn forskeren har kompetanse for" (ibid.). Derfor kan det være betydningsfullt for forskeren å understreke formålet med intervjuet (ibid.). I min rolle som forsker opplevde jeg at informantene snakket om meg i tredjeperson som søster og datter og bekjent. Men jeg opplevde også at informantene så på meg som forsker, da de fortalte meg om ting som de visste at jeg allerede visste.

Det er viktig at forskeren ikke skaper avstand til dem som skal intervjues. Da kan tilliten svekkes. Med sosial avstand kan det oppstå skepsis fra informantens side. Derfor er det viktig at forskeren er bevisst på sin fremtreden for å redusere avstanden, men også for å skape tillit som kan føre til mer åpenhet (op. cit.: 115). Uansett hvilke valg og handlinger forskeren gjør bevisst eller ubevisst, blir intervjuet preget av relasjonen som etableres mellom forsker og informant. Derfor er det viktig at forskeren reflekterer over hvilke betydning vedkommende kan ha for hvordan intervjuet blir. Før intervjuene var jeg bevisst på å ha en god samtale med informantene om hva slags emner vi skulle snakke om, men også at det ville dukke opp spørsmål knyttet til bosted, navn og alder, som jeg på forhånd vet, men som var fint at de likevel svarte på. Dette ønsket jeg å gjøre for å skape trygge rammer før intervjuet startet og for å gjøre det minst mulig ubehagelig for informantene. Samtidig ville jeg ikke at avstanden mellom meg som forsker og familiene som informanter skulle bli stor. Derfor var det viktig for meg at intervjuene ble gjennomført hjemme hos hver enkelt, et sted hvor de mest sannsynlig er komfortable. Jeg hadde ingen opplevelser av at noen av informantene var ukomfortable i rollene sine.

2.6 Datagrunnlagets kvalitet

Steinar Kvale og Svend Brinkmann (2015) omtaler i *Det kvalitative forskningsintervjuet* reliabilitet som noe som "har med forskningsresultatenes konsistens og troverdighet å gjøre" (Kvale og Brinkmann, 2015: 276). Det er flere faktorer som tyder på at reliabiliteten i dette forskningsintervjuet er høy. Det faktum at jeg gjorde lydopptak, bidrar til at sannsynligheten for at informantene skal bli feilsitert, minsker. Selv om intervjuene ble gjennomført i lukkede rom hjemme hos informantene hvor det var lite bakgrunnsstøy, ble det likevel noen få avbrytelser i form av ringende hustelefon og uventede gjester bankende på døra.

Transkriberinga er likevel gjort meget nøyaktig. Sitatene som er brukt i analysen, er skrevet ned mest mulig ordrett.

Intervjuguiden har blitt brukt aktivt, men med tanke på at spørsmålene ikke skulle være ledende, men mer fri, er sjansen for at informantene oppfattet emnene svært forskjellig. Likevel ser jeg i ettertid av intervjuene at flere av informantene snakker om noenlunde det samme i flere av de oppgitte emnene.

En faktor som kan ha påvirket reliabiliteten, er relasjonen til informantene. Kvale og Brinkmann hevder at reliabilitet ofte behandles i tilknytning til spørsmål om hvorvidt et resultat kan reproduseres på andre tidspunkter av andre forsker (ibid.). Det kan hende at en annen forsker med samme informanter hadde gjort noenlunde de samme funnene som meg, men det kan også hende at en annen forsker hadde gjort helt andre andre funn enn meg. Relasjonen jeg har til informantene, kan utgjøre en vesentlig forskjell som kan ha betydning for funnene. Som tidligere nevnt i kapittel 1, er informantene familie og bekjente av meg. At jeg har en relasjon til informantene, har høyst sannsynlig preget informantene og samtalen. Relasjonen kan være en fordel dersom informantene i større grad åpner seg for forskeren. Men relasjonen kan også være en ulempe i den forstand at informantene velger å lukke seg, fordi relasjonen informantene har til meg, er for nær til at personlig erfaringer, tanker og meninger kan deles. Hadde informantene vært fremmede for meg, hadde jeg sannsynligvis ikke kunne stilt informantene de samme spørsmålene.

Validitet handler om at man måler det som man faktisk ønsker å måle, og sjansene for at man gjør systematiske målefeil (Ringdal, 2007: 221). Sagt på en annen måte handlet dette om å stille spørsmål som man er interessert i å finne svar på. Derfor brukte jeg god tid på å utforme intervjuguidene slik at sjansen økte for at jeg fikk svar på det jeg ønsket.

Selv om det strategiske utvalget av informanter ikke er stort nok til å skape en generalisering som kan gjelde for alle vietnamesiske flyktninger i Norge, kan funnene ha en verdi i form av å kunne sees i sammenheng med lignende undersøkelser, eller reise nye interessante forskningsspørsmål.

Som Tjora beskriver, har likevel kvalitative undersøkelser ofte et betydelig generaliseringspotensial (2012: 186). Her bruker Tjora begrepet analytisk generalisering som vurdering av i hvilken grad funn fra en kvalitativ studie kan brukes som indikasjon på hva som vil skje i en annen liknende situasjon. Her er det avgjørende at informantene er gode representanter for fenomenet. I mitt tilfelle har jeg intervjuet vietnamesere i Norge med forskjellig mening, innstilling og erfaring. Alle har likevel god kjennskap til språkbevaring og språktilegnelse i praksis. Funnene kan dermed være en indikasjon på hva man kan finne i andre lignende situasjoner. Selv om flere av informantene kommer fra samme familie, er informantenes alder, kjønn og tid i Norge varierende. Det samme gjelder deres bakgrunn og holdninger til språkbevaring og språktilegnelse. Undersøkelsen ga flere resultater som lignet hverandre på tvers av de ulike faktorene. Dette kan peke i retning av at funnene også kan gjelde i en tilsvarende situasjon med andre vietnamesiske flyktninger bosatt i Norge.

3 Informantene

Temaene språk, kultur, religion og bosted framstår som særlig sentrale i intervjumaterialet i masteravhandlinga. Derfor blir det fokusert på disse fire temaene i dette kapitlet og i kapittel 4 som tar for seg analysen.

I denne delen vil jeg starte med å presentere de to familiene. Deretter vil jeg presentere de store linjene som er typiske for hver av familiene. Presentasjonen av informantene vil senere bli brukt i kapittel 4, hvor det vil bli drøftet opp mot problemstillinga og knyttet til teori. Informantpresentasjonen bygger på det som ble fortalt under intervjuene, som fant sted sent i 2015 og tidlig i 2016.

3.1. Familien fra bygda

Min egen familie er familien som bor i bygda i dag. De kom til Norge i 1983. Far Vinh, mor Van og deres to eldste barn Vi Hoa og Vu Lien forlot alt, risikerte sine liv og flyktet med båt fra Vietnam i håp om å finne et tryggere sted hvor de og barna kunne leve. Etter å ha drevet flere dager ute i Sørkinahavet ble de reddet av et norsk skip som var på vei til Japan. Under oppholdet i Japan bestemte far Vinh og mor Van seg for å dra til Norge. De oppholdt seg videre noen måneder på Filippinene i flyktningleir. Her ble datter Van Phuong født.

I dag består familien av foreldrene som er i 60-årene og fire døtre i 20- og 30-årene. Far Vinh og mor Van bor fortsatt i bygda på Sørlandet. Det samme gjør den nest yngste av deres fire døtre, Van Phuong. Den eldste datter, Vi Hoa, bor i Trondheim, mens den nest eldste datter, Vu Lien, bor i Oslo.

3.1.1 Foreldrene fra bygda: far Vinh og mor Van

I dag arbeider far Vinh og mor Van i kommunen hvor de er bosatt. Far Vinh er arbeidsleder for funksjonshemmede og mor Van er helsefagarbeider. Tidligere har mor Van jobbet som kokk, mens far Vinh har arbeidet som bilmekaniker, tolk, miljøarbeider og arbeidsleder, hvor han har hjulpet andre innvandrere som har kommet til bygda.

3.1.2 Barna fra bygda: Vi Hoa, Vu Lien, Van Phuong og Mimmi

Far Vinh og mor Vans barn er Vi Hoa, Vu Lien, Van Phuong og meg, som er den yngste i søskenflokket på fire. Da familien kom til Norge, var Via Hoa fire-fem år, Vu Lien var to, mens Van Phuong var kun noen måneder gammel. Etter åtte år i Norge ble jeg født. I dag har alle søstrene tatt utdanning ved høgskole eller universitetet, og de arbeider innen sine fagfelt.

Alle har norske ektefeller eller partnere. Den nest eldste datter, Vu Lien, har et barn med sin partner, mens den nest yngste datter, Van Phuong, har tre barn med sin ektemann.

Språk

Da barna var små, var far Vinh og mor Van opptatt av at barna skulle snakke vietnamesisk hjemme, fordi de ønsket at barna kunne kommunisere med slektninger i Vietnam og vietnamesere i Norge på vietnamesisk. Da foreldrene begynte på norskopplæring og barna i barnehage, var det tydelig at det norske språket ble mer og mer brukt hjemme. Barna ble likevel sendt på morsmålsopplæring, men de sluttet etter noen få år da de lærte lite av undervisningen.

I dag er det viktigst for far Vinh og mor Van at barna lærer det norske språket, fordi det utgjør en stor del av deres hverdag og framtid i Norge. Alle i familien snakker norsk og vietnamesisk til hverandre, gjerne begge språkene blandet i en og samme setning. Mens far Vinh og mor Van snakker mest vietnamesisk med hverandre, snakker barna mest norsk med hverandre. Når barna snakker med foreldrene, brukes begge språkene.

Kultur

Opp gjennom barnas oppvekst har far Vinh og mor Van tatt med barna på ulike vietnamesiske og norske arrangementer. Dette har vært viktig for dem, fordi de ønsket at barna skulle bli kjent med både sine røtter, og kulturen i landet som de nå bor i. Selv om barna ønsker å ta med sine egne barn på dette, opplever de at den norske kulturen har blitt en større og mer naturlig del av dem enn det den vietnamesiske kulturen har blitt.

Religion

Før familien kom til Norge, var far Vinh med i baptistkirka i Vietnam. Dersom familien ble reddet, ønsket far Vinh og mor Van at hele familien skulle tilhøre et trossamfunn som var likt baptistkirka, i det nye landet. Da familien kom til bygda, meldte de seg inn i statskirka som i dag er Den norske kirke, fordi det var et stort miljø rundt menigheten i bygda de kom til. Her møtte de mange nordmenn som bidro i integreringa for far Vinh og mor Vans del. I dag tror flere i familien at menigheten har bidratt til å integrere familien og gjort dem bedre i språket.

Bosted

At familien kom til et lite tettsted med få vietnamesere, tror far Vinh og mor Van har hatt lite å si for dere språksituasjon, da de tror viljen til å lære har mer å si. Barna, derimot, tror at

foreldrene kunne vært mindre integrert og bevart det vietnamesiske språket enda bedre om de hadde bodd i en by med mange vietnamesere. I dag opplever flere i familien at det er vietnamesiske ghetto-lignende miljøer i Kristiansand, som er den største byen på Sørlandet.

3.2 Familien fra byen

Familien som bor i byen, kom til Norge i 1980 og 1983. Først kom far Khanh som båtflyktning. Han flyktet for å finne frihet, og kom til Norge etter at han ble reddet på havet. Da han hadde bodd i byen på Sørlandet i tre år, kom kona Kieu og deres førstefødte Kim Anh til Norge gjennom familieforening i 1983. Sju år senere ble deres yngste datter, Khuyen Oanh, født.

I dag består familien av foreldrene som er i 60-årene og to døtre som er i 20- og 30-årene. Barna har for lengst flyttet ut fra barndomshjemmet, men alle bor fortsatt i samme by på Sørlandet som da faren først kom til Norge.

3.2.1 Foreldrene fra byen: far Khanh og mor Kieu

Ekteparet Khanh og Kieu har bodd i samme by på Sørlandet som da de kom til Norge. Far Khanh har arbeidet som miljøarbeider, hvor oppgaven var å hjelpe flyktninger som kom til landet. Etter dette har han arbeidet som tolk. I alle årene i Norge har mor Kieu jobbet som syerske.

3.2.2 Barna fra byen: Kim Anh og Khuyen Oanh

Kim Anh og Khuyen Oanh er Khanh og Kieus døtre. Da familien kom til Norge, var datter Kim Anh 4-5 år, mens datter Khuyen Oanh ble født etter noen år i Norge. I dag har begge søstrene tatt utdanning ved henholdsvis høgskole og universitet, og begge arbeider innen sine fagområder. Begge søstrene har vietnamesiske ektefeller. Datter Kim Anh har tre barn med sin ektemann og datter Khuyen Oanh har ett barn med sin ektemann.

Språk

Fra barna var små til i dag, har far Khanh og mor Kieu vært opptatt av at familien skal snakke vietnamesisk hjemme. Dette har vært et bevisst valg, fordi de opplevde at barna lærte så mye norsk utenfor hjemmet og fordi de ønsket at barna skulle kunne kommunisere med vietnamesere på vietnamesisk. Barna har fått morsmålsundervisning i flere år, og føler at de har lært noe.

Selv om foreldrene kun snakker vietnamesisk med barna, snakker barna seg imellom både norsk og vietnamesisk. De snakker gjerne begge språkene i en og samme setning. Foreldrene synes det er viktig at barna lærer seg norsk, fordi de bor i Norge, men synes fortsatt det er viktig at barna kan vietnamesisk.

Kultur

Gjennom barnas oppvekst har far Khanh og mor Kieu tatt med barna på både vietnamesiske og norske arrangementer. Det har vært viktig for dem at barna har blitt kjent med begge kulturene. I dag tar barna sine egne barn med på ulike aktiviteter i regi av både nordmenn og vietnamesere.

Religion

Før familien kom til Norge, var de en del av baptistkirka i Vietnam. Da de kom til Norge, ble det naturlig for dem å bli en del av den norske baptistkirka. I dag føler de baptistkirka har bidratt til at de har blitt mer integrert og at de kan språket bedre.

Bosted

Fra familien kom til Norge, har de bodd i en by hvor det bor mange vietnamesere. Familien tror at dersom de hadde blitt plassert i ei bygd eller et mindre tettsted, kunne det ført til mer integrering og at det norske språket ville blitt styrket. Samtidig ser de fordelene ved å bo i en by med mange vietnamesere, fordi de får praktisert det vietnamesiske språket. I dag opplever flere i familien at det er ghettolignende miljøer for vietnamesere i Kristiansand, den største byen på Sørlandet.

4 Analyse

I dette kapitlet vil jeg analysere intervjuene jeg har hatt med de ni informantene. Underveis i arbeidet har jeg prøvd å kategorisere informasjonen for å skape en struktur i oppgaven. Det har vært mye informasjon å ta tak i, og selv om jeg har fått et personlig forhold til det informantene har delt, har jeg forsøkt å begrense meg og tatt tak i det jeg synes er mest vesentlig.

Empirien har jeg valgt å kategorisere i fire ulike deler som består av *språk, kultur, religion* og *bosted*. Disse anser jeg som viktige for å forklare språkbevaring og språktilegnelse hos de to vietnamesiske familiene. På grunn av oppgavens omfang ønsker jeg å holde meg til disse fire kategoriene, selv om andre aspekter fra intervjuene også kan ha en vesentlig betydning.

Jeg vil presentere hva informantene har sagt om språk, deretter kommer kultur, så religion, og til slutt bosted. Jeg ønsker å knytte analysen til teori samtidig som jeg vil drøfte hvordan momenter fra de ulike kategoriene fremmer eller hemmer bevaringa av vietnamesisk eller tilegnelsen av norsk. Hovedteoriene jeg vil trekke inn i analysen, er akkultureringsmodellen og den etnolingvistiske vitalitetsmodellen. Jeg kommer ikke til å ta i bruk alle faktorene ved modellene, da mange av dem ikke oppleves som relevante for oppgaven min. Før jeg starter på de ulike delene knyttet til teorien, vil jeg presentere de to teoriene.

4.1 Akkultureringsmodellen

På slutten av 1970-tallet presenterte John H. Schumann akkultureringsmodellen (1978), som er en modell for voksen andrespråksinnlæring og som tar for seg sider ved språktilegnelsen. Schumann argumenterer for at det er to grupper av variabler, sosiale og affektive faktorer, og at disse to har en kausal effekt på andrespråkstilegnelse. Ifølge Schumann går de to gruppene av variabler sammen til én variabel, nemlig akkulturering. Modellen for akkulturering kan deles inn i to hoveddeler hvor den ene består av sosial distanse og den andre av psykisk distanse. Ifølge Schumann er distanse et fenomen som hemmer andrespråkslæring (Schumann, 1978: 29). Mens sosial distanse går på gruppenivå, handler psykisk distanse om individnivå. Når det gjelder sosial distanse, tar Schumann for seg forholdet mellom innlærerens gruppe og gruppa av innfødte språkbrukere. Ifølge teorien er det åtte faktorer som kan skape sosial distanse, og som kan gi oss større forståelse for hva som kan hindre andrespråksinnlæring (op. cit.: 29-31).

Sosial distanse

- Sosial dominans
- Integrasjonsstrategi
- Inngjerding
- Kontaktmønster
- Gruppestørrelse
- Kulturell kongruens,
- Holdninger
- Planlagt oppholdstid

Ifølge Schumanns artikkel fra 1986, er det fire faktorer som kan skape psykisk distanse (op. cit.: 31-33).

Psykisk distanse

- Språksjokk
- Kultursjokk
- Motivasjon
- Ego-permeabilitet

Årsaken til valget av akkultureringsmodellen er at jeg ser flere faktorer som jeg kan relatere til det informantene sier.

Aspektene som jeg anser som særlig relevante for oppgaven knyttet til sosial distanse, er:

- Sosial dominans
- Integrasjonsstrategi
- Inngjerding
- Kontaktmønster
- Gruppestørrelse

- Planlagt oppholdstid.

De faktorene som jeg anser som særlig relevante for oppgaven knyttet til psykisk distanse, er:

- Språksjokk
- Kultursjokk
- Motivasjon.

Sosial distanse

Den første faktoren knyttet til gruppenivå, er sosial dominans. Her dreier det seg om å være en del av ei dominerende gruppe som bidrar til å hemme læringa av den andre gruppas språk (op. cit.: 30).

Den andre faktoren i Schumanns modell er integrasjonsstrategi. Her skiller Schumann mellom tre ulike strategier hvor ei sosial gruppe er stilt i et kontaktforhold til en majoritet. Integrasjonsstrategiene kaller Schumann for assimilasjon, bevaring og akkulturering. Dersom andrespråksinnlæringsgruppa velger assimilasjon, gir de opp egen livsstil, egne verdier og overtar målgruppas verdier. Denne strategien bidrar til en økt kontakt mellom innlærergruppa og målpråksgruppa. Samtidig bidrar den til å styrke målpråksinnlæringa. Dersom bevaringsmodellen blir valgt som integrasjonsstrategi, blir målpråksgruppas livsstil og verdier avvist. Medlemmene av andrespråklæringsgruppa vil da holde fast på gruppas tradisjonelle verdier. Dette valget kan bidra til å skape sosial distanse. I tillegg er det mindre sannsynligheten for at gruppa lærer målpråket. Den siste kategorien under integrasjonsstrategi, er akkulturering, som blir sett på som en blanding av de to forrige integrasjonsalternativene. Schumann hevder at dersom medlemmene av andrespråklæringsgruppa akkulturerer, da tilpasser de seg den andre gruppas livsstil og verdier, men opprettholder sin egen livstil og verdier innad i sin etniske gruppe. Akkulturering gir varierende kontakt mellom gruppene og er et mer nøytralt alternativ, da det verken svekker eller styrker mulighetene for språklæring (Schumann, 1978: 30).

Den tredje faktoren er inngjerding. Inngjerding referer til i hvilken grad andrespråksinnlærerne og målpråksgruppa deler gudshus, skoler, klubber, fritidsaktiviteter og yrker. Dersom etniske grupper har en sterk indre organisering med fenomener som egne aviser, kirkesamfunn, og et eget arbeidsmarked, foreligger det en inngjerding (ibid.)

Kontaktmønster er fjerde faktor. Dersom en gruppe har utstrakte interne kontakter, omgås medlemmer av samme gruppe hverandre ofte, og møter hverandre i flere roller. Slike sosiale grupper er sammenvevde, og det kan føre til at de sosiale nettverkene ikke strekker seg over språkgrenser. Slik kan kontakten med andre grupper reduseres (op. cit.: 31).

Neste faktor er gruppestørrelse. Gruppestørrelsen kan ha en sammenheng med andre faktorer som henger sammen med sosial distanse. Dersom gruppa av andrespråksinnlærere er stor, øker også muligheten for aktiviteter på etnisk grunn (ibid.).

En annen viktig faktor som spiller inn på språkinnlæringa, er planlagt oppholdstid. Dersom ei gruppe planlegger å bli boende lenge i målspråksområdet, er det større sannsynlighet for at det vil være mer omfattende kontakt mellom målspråksgruppa og språkinnlærergruppa (ibid.).

Psykisk distanse

Språksjokk er en av de tre faktorene jeg skal fokusere på som hører til under psykisk distanse. Voksne som prøver å ta i bruk et nytt språk, frykter at de ofte blir opplevd som komiske eller uutvikla. De plages av en tvil om det som kommer ut av deres munn, er dekkende for intensjonene. I slike situasjoner kan man bli frustrert av å komme til kort i språklig samspill. Voksne kan velge å bruke morsmålet for personlige formål som å styre andres oppmerksomhet, prøve å imponere, eller overtale. På andrespråket kan situasjonen være annerledes. Negative opplevelser knyttet til andrespråksbruken kan føre til språksjokk. Dette kan føre til at personen det gjelder ikke vil utvikle seg i andrespråket (ibid.).

Den andre faktoren er kultursjokk, som Schumann definerer som en angsttilstand (op. cit.: 32). Angsttilstanden oppstår som regel når individer møter en ny kultur. Som voksen er man vant til å ha ulike mestrings- og problemløsningsstrategier til disposisjon når man møter vanskelige situasjoner i hverdagen. I en ny kultur vil ikke alltid de gamle rutinene fungere på samme måte. Man kan oppleve at man ikke forstår andres reaksjoner og andres kroppsspråk. Måten man selv oppfører seg på, kan oppleves som upassende eller støtende av andre (ibid.).

Den siste av de tre faktorene som går på individet, er motivasjon, som involverer innlærerens grunner for å prøve å lære seg andrespråket. Schumann støtter seg på Gardner og Lamberts skille mellom to motivasjoner ved andrespråkslæring; integrativ motivering og instrumentell motivering. Den integrative motivasjonen springer ut fra ønsket hos individet om å identifisere seg med medlemmer av målspråkssamfunnet (ibid.). Innlærere som har en instrumentell motivering, har en mer praktisk målsetting med språklæringen. De er ikke

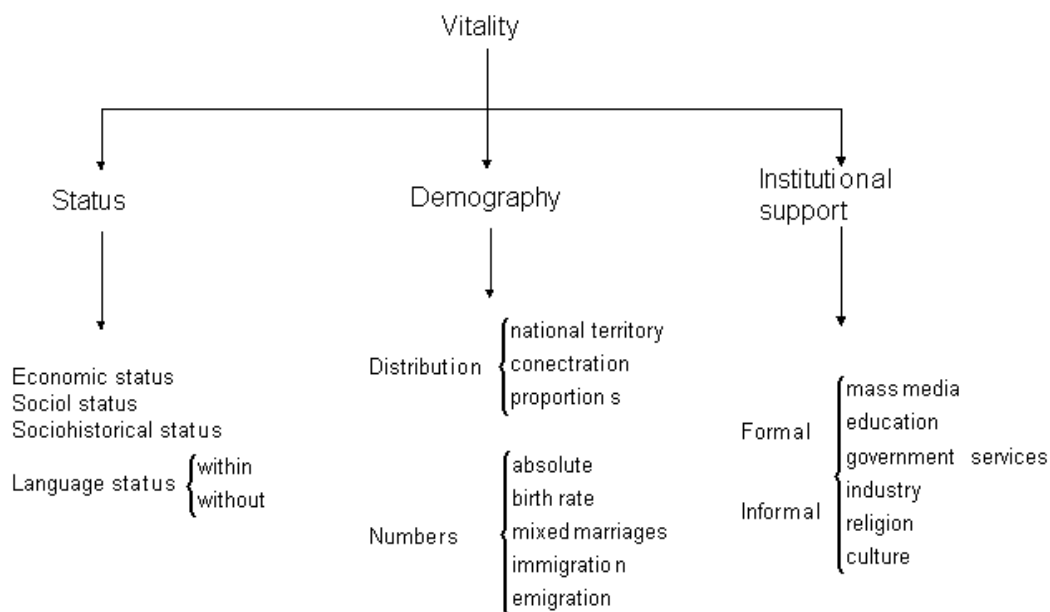
nødvendigvis interessert i språket, men trenger kanskje språket for å gå på skole eller for å få seg jobb (ibid.).

4.2 Den etnolingvistiske vitalitetsmodellen

Den etnolingvistiske vitalitetsmodellen er utviklet av psykologene Howard Giles, Richard Y. Bourhis og Donald M. Taylor, og brukes for å analysere språkbevaringsprosesser innenfor ulike minoritetsgrupper (Giles et al., 1977: 307-310).

Begrepet "etnolingvistisk vitalitet" referer til en psykologisk dimensjon som arter seg som en indre kraft eller energi i en minoritetsgruppe. Denne kraften kommer til uttrykk som ulike former for bevissthet og sosial konsensus om verdier som angår den aktuelle minoriteten. Med en høy etnolingvistisk vitalitet er betingelsene for fortsatt tradering av minoritetsspråket særlig gunstig. Dersom vitaliteten er lav, er betingelsene for språklig opprettholdelse ditto ugunstige (Mæhlum, 2007: 76).

Med andre ord kan ei gruppes vitalitet forklares som gruppas evne til å bestå og beholde språket sitt (Giles et al., 1977: 308). Den etnolingvistiske vitaliteten er avhengig av ulike faktorer. Giles, Bourhis og Taylor har laget et strukturert oppsett over faktorer som har vist seg å være relevante for ulike minoritetgruppers etnolingvistiske vitalitet. Faktorene er delt inn i tre hovedkategorier: statusforhold, demografiske forhold og institusjonell støtte (op. cit.: 309).



FIGUR 1: Faksimile av den etnolingvistiske vitalitetsmodellen (Hermans, 1999)

Faktorene i modellen kan hemme eller fremme gruppas etnolingvistiske vitalitet. Statusfaktorer er faktorer som tar for seg prestisjen til den lingvistiske gruppa i relasjon til andre grupper. Demografifaktorene innebærer faktorer som går på gruppas størrelse og gruppas spredning geografisk sett. Institusjonell støtte tar for seg formell og uformell representasjon språkgruppa har i ulike deler av samfunnet de tilhører. Ei språkgruppes vitalitet ses i sammenheng med i hvilken grad gruppespråket benyttes på ulike områder i samfunnet som i massemedier, utdanning, statlige organer, industrien, religion og kultur (ibid.).

Giles, Bourhis og Taylor hevder at «it is important to stress that we do not consider our analysis of the factors involved in vitality to be in any sense exhaustive or that individual variables themselves are necessarily mutually exclusive» (Giles et al., 1977: 310). I følgende kapittel vil jeg trekke frem de faktorene som jeg selv synes er vesentlige for familienes språkbevaring og språktilegnelse. Selv om ikke alle faktorene vil bli nevnt, vil jeg likevel prøve å se en sammenheng i analysen mellom de nevnte faktorene og de to familienes språklige praksis.

Fra den etnolingvistiske vitalitetsmodellen vil jeg særlig fokusere på distribusjon og blandede ekteskap. Distribusjon tar for seg hvordan ei gruppe er bosatt i et område. Under distribusjon er det tre undergrupper; nasjonalt territorium, gruppas konsentrasjon og gruppas proporsjon. Jeg vil kun fokusere på de to sistnevnte, fordi jeg anser disse som relevante for min oppgave.

Konsentrasjonen eller samlingen av etnolingvistiske gruppemedlemmer på et gitt territorium, et land eller region, bidrar til sterkere gruppevitalitet. Jo flere det er fra samme minoritet, jo større sjanse er det for at gruppa består og at gruppa praktiserer språket seg imellom, noe som kan bidra til at gruppa beholder språket sitt.

Om det er spredning blant gruppemedlemmer, vil språket ha dårligere forutsetning for å overleve, og solidariteten blant medlemmene av gruppa står ikke like sterkt. Medlemmer av gruppa får muligens ikke praktisert språket med så mange og heller ikke så ofte. Dersom medlemmene her ikke har så mange andre fra samme minoritet i området, må medlemmene ty til andre språk for å komme i kontakt med andre i samfunnet, som kanskje hører til en annen minoritet eller til majoriteten. Men dersom man har minoritetgruppemedlemmer som er i samme avgrensede geografiske område, er det større sannsynlighet for at språket overlever og at det eksisterer en form for sterk solidaritetsfølelse (Giles et al., 1977: 312-313).

Proporsjonen, det vil si størrelsen på gruppa av minoritetsmedlemmer sammenlignet med storsamfunnet eller aktuelle utgrupper, vil kunne påvirke den etnolingvistiske vitaliteten.

Desto større språkgruppa er, jo større sjanse er det for normalt høy grad av etnolingvistisk vitalitet (op. cit.: 313).

Blandede ekteskap kan også ha en effekt på en gruppes vitalitet. I slike situasjoner hvor to mennesker fra ulike grupper inngår ekteskap, vil det språket som har høyere status, ha større sjanse for å overleve som språket hjemme sammenlignet med språket som kanskje har lavere status i samme samfunn (op. cit.: 314). I ekteskap hvor begge parter er fra samme minoritet, kan man se en annen styrke og svakhet. Styrken er at både mor og far snakker samme språk. Dette kan ha en innvirkning på hvilket språk som de snakker hjemme med barna sine, noe som kan styrke minoritetsspråket. Svakheten her kan være at målspråket praktiseres mindre og nedprioriteres.

4.3 Språk

I denne delen vil jeg ta for meg synet på språkopplæring. Jeg vil se på hvordan det har vært og hvordan det er i dag, hvilke språk som familiemedlemmene bruker i kommunikasjon med hverandre, og hvordan informantene selv vil rangere sin språkkompetanse i det vietnamesiske og norske språket.

4.3.1 Syn på språkopplæring

Vietnamesisk morsmålsopplæring

Hvordan de to språkene har blitt brukt opp gjennom tida de to familiene har bodd i Norge, har mer eller mindre vært i forandring. De første årene da familien fra bygda bodde i Norge, var far Vinh og mor Van opptatt av at barna skulle snakke vietnamesisk hjemme. De ønsket at barna skulle lære seg vietnamesisk for å kunne kommunisere på vietnamesisk med slektninger i Vietnam. I tillegg kunne de lite norsk da de kom til Norge, noe som de hadde lært i flyktningleir. Derfor ble det naturlig for dem å kommunisere på vietnamesisk hjemme. Etter hvert som foreldrene gikk på norskopplæring og barna i barnehage, ble de flinkere i norsk, og da ble det norske språket mer brukt i familien. Barna forteller at de la merke til at foreldrene snakket mer og mer norsk jo bedre de ble kjent med den norske kulturen. I dag snakkes begge språkene i familien hjemme hos far Vinh og mor Van.

I likhet med foreldrene fra bygda ønsket også foreldrene fra byen, far Khanh og mor Kieu, at barna skulle lære vietnamesisk, men la særlig vekt på at språket skulle hjelpe dem til å kommunisere med andre vietnamesere. Far Khanh og mor Kieu har vært svært bevisste på at vietnamesisk skulle snakkes hjemme fra barna var små, fordi barna lærte så mye norsk utenfor

hjemmet. Selv om foreldrene la merke til at barna lærte mer og mer norsk da de gikk i barnehage og på skole, snakket og snakker barna fremdeles på vietnamesisk med sine foreldre. Mange kan beherske det språket de har lært i barnehagen eller på skolen best, og likevel føle ei sterkere tilknytning til det språket som brukes i hjemmet. Ofte er det også slik at det språket barnet identifiserer seg med, omtaler de som sitt morsmål (Engen og Kuldbrandstad, 2009: 182). I kapittel 4.3.4 om morsmål vil vi se at datter Kim Anh betrakter vietnamesisk som sitt morsmål, mens datter Khuyen Oanh betrakter norsk og vietnamesisk som sine morsmål.

Begge foreldrepårene sendte barna sine på morsmålsopplæring i vietnamesisk. Både barna fra bygda og fra byen gikk noen år på morsmålsundervisning. Under intervjuet ga barna fra bygda uttrykk for at undervisninga var kjedelig, og at læreren var lite flink. Derfor tror barna i bygda at de lærte lite. Om morsmålsundervisninga forteller datter Van Phuong at:

[...] Jeg følte meg kanskje litt mer... norsk, og da følte jeg meg litt mer stigmatisert når jeg bare skulle gå i den, de type klassene (klassen for morsmålsundervisning). Og etter skoletida, så det ble som en straff i tillegg. Men jeg ville aldri sagt ja hvis det hadde vært integrert i den vanlige undervisningsdagen, å bli tatt ut for å ha vietnamesisk, så hadde jeg nok aldri takket ja til det. Så det har nok noe å si at mamma og de har vært veldig flinke til å få oss inn i det norske i Norge at det nesten gikk litt andre veien for min del (Van Phuong).

For datter Van Phuongs del kan det virke som om hun ikke lærte noe spesielt av morsundervisninga, fordi hun følte seg annerledes og fordi det ble en slags form for straff i hennes øyne. Med et mer negativt syn på undervisninga i tillegg til en lærer som ikke var flink til å undervise, kan man anta at læringa av et språk blir enda vanskeligere. I tillegg opplevde datter Van Phuong nærmest å bli mobbet av andre vietnamesere.

Ja, jeg tok veldig avstand fra den vietnamesiske kulturen, for jeg så en del ting som ikke jeg likte og jeg så til og med at foreldrene mine så en del ting om vietnamesere i det norske samfunnet som de ikke likte. Jeg snakket i stad om å være direkte. Jeg synes jo av og til kulturen kan.... De er så direkte at det kan virke frekt. Og jeg kan se det at mange nordmenn føler seg støtt i dag av måten vietnamesere prater på. Så der er det stor kulturforskjell, med måten man prater på og måten man bruker kroppsspråket. [...] Ja, det var mye sånne kallenavn og sånne ting, som kanskje ikke en nordmann reagerer på, men på vietnamesisk var det veldig mange kallenavn i forhold til navn. Mange av navnene var kanskje assosiert med ting og tang som ikke du tenker at du.... som du ikke har så veldig mange høye tanker om. Ikke sant? [...] Det blir en form for mobbing, også var det kanskje noe med det der at... De er jo veldig opptatt av sosiale lag og har en sjargong med kanskje å mobbe hverandre, vil jeg si. Det er sånn undertone. Jeg tenker at hvis man har litt det derre lille ekstra som jeg hadde da jeg var mindre, så ble jeg alltid ertet, for jeg var størst av mine søsken, og da ble jeg alltid ertet for det og det var en stor grunn til at jeg tok avstand (Van Phuong).

Det datter Van Phuong har opplevd kan ses på som kultursjokk. Schumann (1978: 32) sier at kultursjokk kan føre til at språkinnlæreren vender aggresjon mot seg selv og sin egen kultur, og/eller aggresjon mot målspråksbrukerne og det nye målspråket. I en slik tilstand er det lite sannsynlighet for at man prøver å gjøre en innsats for å bli tospråklig. Opplevelsen av mobbinga kan ha ført til at datter Van Phuong tok avstand fra den vietnamesiske kulturen. Valg av språk i møte med vietnamesere kan tyde på dette. Nedenfor snakker datter Van Phuong om sine følelser rundt språkvalg i møte med vietnamesere:

[...]men jeg er mye tryggere nå. Så derfor tør jeg å prate og å feile mye mer enn det jeg gjorde før. [...]for jeg svarte norsk til dem før, men nå hadde jeg kanskje valgt å svare på vietnamesisk til de, for nå er jeg mye mer selvsikker på at jeg kan si språket noenlunde riktig. Og ikke at hvis de hadde ledd av meg, så hadde jeg tålt det (Van Phuong).

For datter Van Phuong virker det som vietnamesisk er språk nummer to og at norsk er språk nummer en. Jeg velger å se på språk nummer en som språket som vedkommende bruker mest og behersker best, mens språk nummer to er det språket vedkommende bruker nest mest og som ikke beherskes like godt som språk nummer en. Datter Van Phuong forteller videre i intervjuet at hun alltid har sett på norsk som sitt morsmål. Det kan riktignok være vanskelig å vite hva informantene legger bak et begrep som morsmål. Engen og Kuldbbrandstad sier at morsmålet er det språket man har lært først, det språket man bruker mest og det språket man er mest knyttet til følelser- og identitetsmessig (Engen og Kuldbbrandstad, 2009: 27). Disse forklaringene kan skape problemer. Det trenger ikke nødvendigvis å være slik at alle kriteriene oppfylles for det man selv omtaler som sitt morsmål.

Det er vanskelig å forestille seg at norsk var det første språket datter Van Phuong lærte seg, fordi foreldrene ikke behersket norsk så godt som de behersket vietnamesisk da hun ble født og de første årene de bodde i Norge. Likevel virker det som at norsk er det språket som datter Van Phuong snakker mest og som hun er mest knyttet til følelser- og identitetsmessig. Som det ble nevnt i kapittel 1, skvetter datter Van Phuong når hun ser seg selv i speilet. Dette kan være et tegn på at hun føler seg mer norsk, selv om hun har et utseende som er mer likt en østasiat enn en nordmann eller skandinav. Jeg velger i denne sammenhengen å tolke morsmålet som det språket som datter Van Phuong kan best og som hun føler seg mest knyttet til følelser- og identitetsmessig. Datter Van Phuong er oppvokst i Norge, ser på norsk som sitt morsmål, og føler seg ikke så stabil i det vietnamesiske språket som det norske. Det vietnamesiske språket kan ses på språk nummer to for datter Van Phuong, fordi hun ikke behersker det slik som hun behersker morsmålet sitt, som hun betrakter som norsk. Negative opplevelser knyttet til språk nummer to kan føre til språksjokk, som er en av faktorene i

akkultureringsmodellen. Individuer som har fått et slags språksjokk, kan unngå situasjoner der det blir påkrevd å bruke det aktuelle språket. Dersom vedkommende unngår slike situasjoner er sannsynligheten større for at personen ikke vil utvikle seg noe mer i språket som individet ser på som et språk nummer to (Schumann, 1978: 31). Det at datter Van Phuong tok avstand fra det vietnamesiske miljøet og språket, kan være årsaken til at hun ikke føler seg stødig i det vietnamesiske språket i dag. Hadde hun vært foruten de negative opplevelsene knyttet til vietnameserne, hadde hun kanskje praktisert vietnamesisk og snakket vietnamesisk med en annen selvtillit da hun var yngre og muligens også i dag.

I familien fra byen er det ingen som gir uttrykk for at de har følt seg mobbet eller at de har tatt avstand fra det vietnamesiske miljøet slik som datter Van Phuong har gjort. Som barna i bygda synes også barna i byen at morsmålsundervisninga var kjedelig, men i ettertid ser de at de lærte noe.

Selv om tilbudet om morsmålsundervisning i vietnamesisk ikke eksisterer i dag i noen av disse områdene hvor informantene er fra, er barna i bygdefamilien åpne for at deres egne barn og fremtidige barn selv skal få velge om de skal delta eller ei. Barna i byfamilien ønsker derimot å sende sine egne barn på morsmålsundervisning dersom de får muligheten.

Norsk - målspråket

Far Vinh og mor Van uttrykker at det norske språket er viktig for integreringa og ikke minst for framtida for barna i Norge. Det norske språket er en nøkkel til å kommunisere med samfunnet og livet i Norge, og derfor ønsket far Vinh og mor Van at barna skulle prioritere norsk da de var yngre. Far Khanh og mor Kieu synes også det er viktig at barna lærer norsk, fordi de bor i Norge og arbeider her. Her kan man se at perspektivet på læringa av det norske språket er ganske likt mellom de to foreldrepårene. De legger vekt på læring av norsk, fordi de ønsker å bo i Norge. Ingen av dem ønsker å flytte tilbake til Vietnam. Planlagt oppholdstid er en faktor Schumann trekker fram som vesentlig for språkinnlæring. Dersom ei gruppe planlegger å bli boende lenge i målspråksområdet, er det større sannsynlighet for at det vil være mer omfattende kontakt mellom målspråksgruppa og språkinnlærergruppa (Schumann 1978: 31). Dersom noen av familiene hadde ønsket å reise tilbake til Vietnam, kan man anta at språkinnlæringa av norsk hadde vært vanskeligere, fordi de ikke ville trent norsk over lenger tid. Likevel faller mor Kieu litt utenfor denne teorien, da hun hele tiden har planlagt å bo i Norge, men ikke behersker det norske språket så godt. I spørsmålet om hva mor Kieu gjør for å bevare det norske språket, svarer hun "Jeg praktiserer det ikke så mye, så da fører det til at jeg heller ikke forstår så mye" (Kieu). Selv om mor Kieu ønsker å fortsette å bo i

Norge framfor å flytte tilbake til Vietnam, føler hun kanskje ikke så stort behov for å lære seg norsk. Dette kan ha en sammenheng med at det bor mange vietnamesere i området mor Kieu bor, og at hun kanskje ikke trenger å praktisere norsk, fordi hun er lite sammen med nordmenn sammenlignet med vietnamesere.

4.3.2 Kommunikasjonsspråk

Innenfor familien

Far Vinh og mor Van bruker begge språkene når de snakker med hverandre, men de mener at de snakker litt mer vietnamesisk enn de snakker norsk. I samtale med barna snakkes begge språkene. Døtrene deres bruker begge språkene om hverandre når de snakker med hverandre. Likevel forteller de at de snakker mer norsk med hverandre enn vietnamesisk. Når tospråklige individer kommer i kontakt, og anvender flere språk om hverandre, har vi det Kenneth Hyltenstam og Christopher Stroud kaller kodeveksling (1991: 54).

Far Khanh og mor Kieu bruker kun vietnamesisk når de snakker med hverandre. Når de snakker med barna, bruker de også kun vietnamesisk. Dette har de gjort bevisst slik at døtrene skulle lære seg vietnamesisk. Når døtrene deres snakker til hverandre, kodeveksler de. I likhet med Berggreen og Latomaas informanter (1994) har også majoritetsspråket i de to familiene sin plass. Valget av majoritetsspråket er hos Berggreen og Latomaas informanter i høy grad relatert til sentrale "samtalepartneres alder og generasjon" (1994: 152). Det er stor forskjell mellom barnas språkbruk overfor foreldrene på den ene siden og overfor søsken på den andre. Dette kan vi se igjen i de to familiene, spesielt hos familien fra byen hvor barna ikke bruker norsk i samtale med foreldrene, men bruker norsk i samtale med hverandre.

De språkvalgene foreldrene i familien gjør med barna sine, kan bidra til å forklare hvorfor barna fra byen er bedre i vietnamesisk enn det barna fra bygda er. Far Khanh og mor Kieu har vært og er mer bevisste på kommunikasjonsspråket, og dermed kan døtrene deres føle seg mer forpliktet til å snakke vietnamesisk med sine foreldre enn det barna til far Vinh og mor Van gjør. Barna fra bygda forteller at dersom de snakker vietnamesisk, så er det nesten bare med foreldrene sine, men at kommunikasjonen med foreldrene gjerne kan foregå på begge språkene. Dette er en faktor som kan bidra til å forklare hvorfor barna fra bygda ikke er så gode i vietnamesisk. Det kan videre ha en sammenheng med deres holdninger om hvilke språk deres egne barn skal snakke hjemme. Barna fra byen er bevisste på å snakke vietnamesisk med sine barn, mens barna fra bygda snakker norsk med sine barn. Lily Wong Fillmore (2000) hevder at språkbruken mellom foreldre og barn i hjemmet vil spille en vesentlig rolle for minoritetsspråkets videreutvikling og bevaring hos barna eller yngre

generasjoner. Språkvalgene som tas hos foreldrene fra byen og foreldrene fra bygda, vil spille en vesentlig rolle for om språket blir bevart hos den neste generasjonen eller ikke. Dersom barna får lære språket skriftlig og muntlig, og i tillegg får praktisert det, er det større sjanse for at språket blir videreført til neste generasjonen enn dersom barna ikke får lært språket.

Likevel er det grunn til å tro at språket de velger å snakke med barna, høyst sannsynlig har en sammenheng med hvor deres partnere er fra. En faktor i den etnolingvistiske vitalitetsmodellen er blandede ekteskap (Giles et al., 1977: 314). Barna fra byen er i endogame forhold og snakker vietnamesisk med barna sine. Endogame forhold vil si at de er gift med noen som har samme etnisk bakgrunn som deres egen. I dette tilfelle er det vietnamesiske ektefeller. Barna fra bygda er i eksogame forhold og snakker norsk med sine barn. Eksogame forhold vil si at de er gift med noen som har annen etnisk bakgrunn enn deres egen (Eriksen, 1993: 100).

Blandede ekteskap eller partnerskap som barna fra bygda har, kan ha en effekt på den etniske gruppas vitalitet. I situasjoner hvor mennesker fra ulike etniske grupper inngår ekteskap eller partnerskap, vil språket som har høyest status, som også ofte er majoritetsspråket, ha større sjanse for å overleve som språket hjemme, sammenlignet med språket som har lavere status i samme samfunn (Giles et al., 1977: 313-314). Dette kan gå på bekostning av språket som kun snakkes av den ene i et endogamt forhold. Siden dette språket tas mindre i bruk i forholdet og familien enn språket som har høyere status i miljøet, kan språket som kun brukes av den ene, risikere å forsvinne hos familien.

Gjennom oppveksten på Sørlandet har jeg selv opplevd at barn med foreldre med ulik etnisk bakgrunn, har snakket majoritetsspråket norsk.

Utenfor familien

Mens alle barna i begge familiene snakker på norsk på arbeidsplassen sin, er det forskjell på foreldrene. På arbeidsplassen som er knyttet til helsevesenet, snakker far Vinh og mor Van kun norsk. De treffer brukere og beboere på arbeidsplassen daglig, og tvinges til å snakke på norsk med disse i tillegg til sine kollegaer. Far Khanh og mor Kieu er i kontakt med både vietnamesere og nordmenn på sine arbeidsplasser, og derfor snakkes det på begge språkene. Far Khanh er tolk og må derfor tolke fra norsk til vietnamesisk og motsatt. Derfor må han snakke begge språkene. Mor Kieu, som har arbeidet som syerske, har hatt noen nordmenn som kollegaer, men også noen vietnamesere. For mor Kieu har det vært mer naturlig å snakke mer vietnamesisk enn norsk da hun enda arbeidet.

En stor andel av bygdebarnas venner er nordmenn. Mens den nest yngste dattera i familien, Van Phuong, ikke har noen vietnamesiske venner, har hennes eldre søstre, døtrene Vi Hoa og Vu Lien, noen få. Men de kommuniserer kun på norsk eller både på norsk og vietnamesisk i en og samme setning med sine vietnamesiske venner. Det at søstrene kommuniserer kun på norsk eller kodeveksler, opplever jeg som uvanlig, fordi de fleste vietnameserne slik jeg personlig har erfart det, snakker vietnamesisk med sine venner selv om de er bosatt i Norge eller et annet land utenfor Vietnam.

De fleste vennene til datter Kim Anh er vietnamesiske, mens datter Khuyen Oanh kan fortelle at hun har mange vietnamesiske venner og norske venner. Søstrene fra byen snakker både norsk og vietnamesisk med sine vietnamesiske venner.

Far Vinh og mor Van har både vietnamesiske og norske venner som de treffer på fritida. Det samme har far Khanh og mor Kieu, men mor Kieu forteller at hun føler seg tryggere dersom ektemannen er til stede slik at han kan oversette til vietnamesisk dersom det er noe hun ikke forstår.

Foreldrene fra byen snakker kun vietnamesisk med sine vietnamesiske venner. Det samme gjør foreldrene fra bygda, men de kan av og til flette inn noen norske ord i kommunikasjon med vietnamesiske venner.

Mens både far Vinh, mor Van og far Khanh praktiserer det norske språket ved å snakke det på jobb og med sine norske venner, praktiserer ikke mor Kieu norsk i like stor grad som de andre. Hun tror det er grunnen til at hun ikke forstår så mye på norsk. Dette kan også være en årsak til at hun føler seg tryggere rundt nordmenn når mannen er i tilstede slik at han kan være tolk for henne. Mor Kieu er oftere omgitt vietnamesere enn far Khanh, far Vinh og mor Van. Mor Kieu er mest sammen med sine vietnamesiske venner og har gjennom årene snakket mest med sine vietnamesiske kollegaer, selv om det også har vært nordmenn på arbeidsplassen hennes. Med andre ord kan man si at hun har blitt mindre eksponert for norsk, delvis fordi hun har unngått det sammenlignet med far Khanh, far Vinh og mor Van. Kieus beherskelse av norsk kan henge sammen med en av Schumanns faktorer som går på psykisk distanse, nemlig motivasjon. Som nevnt i kapittel 4.1 skiller Schumann mellom to integrativ motivering og instrumentell motivering (Schumann, 1978: 31). Det kan virke som om Kieus beherskelse av norsk kan ha en sammenheng med instrumentell motivering, fordi hun har hatt en mer praktisk målsetting med språklæringen av norsk. Samtidig er hun svært positiv til norsk og synes at det er viktig at man lærer seg norsk når man bor i Norge. Dette gjør det vanskelig å si om Kieu enten har integrativ eller instrumentell motivering.

4.3.3 Språkkompetanse i vietnamesisk og norsk

Informantenes rangeringer av egen språkbeherskelse i vietnamesisk og norsk er forskjellig. Under intervjuet fikk informantene i oppgave å rangere språkbeherskelsen sin i norsk og vietnamesisk i et rangeringssystem som var oppstykket i fire, hvor det høyeste var "meget godt", deretter kom "godt", så "mindre godt" og til slutt "lite godt". Kategoriene ble forklart slik:

- "Meget godt": Man kan språket så godt at man har både gode reseptive og gode produktive ferdigheter.
- "Godt": Man har gode reseptive og produktive ferdigheter, men man føler at man kan bli bedre i språket.
- "Mindre godt": Man klarer å formulere seg, men mangler enten reseptive eller produktive ferdigheter.
- "Lite godt": Man kan nesten ikke kommunisere med språket, og har vansker med de reseptive og produktive ferdighetene.

Mens far Vinh mente at han var like god i begge språkene og plasserte vietnamesisk og norsk på toppen, rangerte også mor Van vietnamesisk og norsk likt, men hun plasserte språkkompetansen sin i begge språkene på "godt". Mor Van fortalte at det ikke var viktig for henne å bli "meget god" i vietnamesisk, slik som hun en gang var, men i dag strekker hun seg hele tiden mot målet som er "meget godt" i norsk. Far Khanh og mor Kieu plasserte språkkompetansen sin i vietnamesisk høyere enn de begge plasserte språkkompetansen sin i norsk.

Mens barna i bygda plasserer språkbeherskelsen i norsk på det høyeste, som er "meget godt", var de enige om at den vietnamesiske språkbeherskelsen er lavere, fordi de skriftlige ferdighetene, å skrive og lese, ikke var så gode. Barna fra bygda gjør seg forstått på vietnamesisk, selv om de mener at de ikke har godt ordforrådet i språket. Språkkompetansen hos barna i byen var mer forskjellig enn språkkompetansen hos barna i bygda. Datter Kim Anh mente hun var like god i begge språkene, mens hennes yngre søster, Khuyen Oanh, mente at hun var bedre i norsk enn vietnamesisk.

Selv om jeg introduserte rangeringssystemet før informantene fikk rangere egen språkbeherskelse i norsk og vietnamesisk, er det vanskelig å vite om informantene hadde lik

oppfattelse av de fire ulike rangeringsnivåene. Dette bidrar til at det er vanskelig å si eksakt hva som er likt eller ulikt mellom familiene på dette punktet. Likevel er det noe som skaper et skille mellom de to familiene. Det at foreldrene fra bygda sier at språkbeherskelsen er lik i begge språkene og at barna behersker norsk bedre enn vietnamesisk, er også et uttrykk for at det vietnamesiske språket ikke står så sterkt i familien, slik som det ser ut til å gjøre i byfamilien. Datter Kim Anh forteller at hun behersker begge språkene like godt og at foreldrene, far Khanh og mor Kieu, behersker vietnamesisk bedre enn norsk. At familien fra byen nesten bare bruker vietnamesisk når de snakker til hverandre, er med å styrke det vietnamesiske språket i deres familie. Dette kan også føre til at beherskelsen av det norske språket svekkes eller ikke blir noe bedre hos førstegenerasjonen. Dette gjelder spesielt mor Kieu, som trenger mannen som tolk, fordi hun er mer ustø i det norske språket. En faktor i akkultureringsmodellen som kan spille inn her, er kontaktmønsteret. Dersom ei gruppe har multiplekst nettverksmønster, er det større sannsynlighet for at gruppemedlemmene treffer hverandre ofte og i flere roller. En og samme person kan for eksempel være både naboen, onkelen og tannlegen din. Dette kan føre til at de sosiale nettverkene ikke strekker seg over språkgrenser, og kontakten med den andre gruppa reduseres (Schumann, 1978: 31). Dersom dette er tilfellet for mor Kieu, kan man anta at det vietnamesiske språket hennes forblir som det har vært, mens det norske forblir nokså svakt, fordi hun ikke får praktisert det i like stor grad som hun får praktisert det vietnamesiske språket. I større byer på Sørlandet hvor det bor mange vietnamesere, har jeg opplevd at andre møter sine venner, naboer og familier i flere roller. Selv opplever jeg aldri dette i bygda hvor familien min bor. Årsaken her kan være det svært lave innbyggertallet for vietnamesere i bygda.

4.3.4 Morsmål

I samtale om hva informantene betrakter som sitt morsmål, var det alt fra nøling til bestemte, hurtige svar. Det virker som om informantene har ulik oppfatning av hva som legges i begrepet morsmål, og dette må selvsagt tas i betraktning. Engen og Kuldbrandstad (2009: 27) viser til at for noen kan morsmål bety det språket de kan best, mens for andre kan morsmål bety det språket de lærte først. Morsmålsbegrepet kan også gå på følelser og hva informantene identifiserer seg med (ibid.). I Språkrådets bokmålsordbok på internett (2015) står det også at morsmålet er det første språket man lærer eller det språket man behersker best. I Språkrådets nynorskordbok på internett (2015) står det også at morsmålet er det første språket man lærer, men også at morsmålet kan være riksspråket eller nasjonalspråket i et land. Disse ulike definisjonene av morsmål er ikke noe problem for den som er født og oppvokst i et område

hvor det kun snakkes ett språk. Men dersom man oppvokst i et flerspråklig område, kan disse definisjonene av morsmålsbegrepet skape problemer, fordi begrepets mange definisjoner ikke passer like godt sammen for en person som er flerspråklig som for en person som vokser opp i et ettspråklig område (Berg, 2003: 51).

Far Vinh og mor Van betrakter i dag vietnamesisk og norsk som sine morsmål. Årsaken kan være at de kan begge språkene like godt. Deres eldste datter Vi Hoa ser på begge språkene som sine morsmål, men sier det er en skjev fordeling og at 70 % norsk og 30 % vietnamesisk er hennes morsmål. Denne skjeve fordelinga kan skyldes at datter Vi Hoa kan norsk bedre enn vietnamesisk. Hennes yngre søsken, Vu Lien og Van Phuong virket mer fast bestemt på at norsk er deres morsmål, og at det alltid har vært det. Her kan man anta at de velger norsk som morsmål, fordi det var det første språket de lærte, det de kan best og muligens også det språket de to søstrene identifiserer seg mest med. Årsaken til at det kan være forskjell mellom datter Vi Hoa og de yngre søstrene hennes, Vu Lien og Van Phuong, kan være alderen de kom til Norge. Datter Vi Hoa var 4-5 år da hun kom til Norge, mens datter Vu Lien var 2-3 år og datter Van Phuong var noen måneder gammel. At datter Vi Hoa betrakter vietnamesisk som ett av sine morsmål og de andre to søstrene kun betrakter norsk som sitt morsmål, kan ha en sammenheng med at datter Vi Hoa kunne vietnamesisk som barn bedre enn de to yngre søstrene, da de kom til Norge i en tidligere alder enn deres eldre søster Vi Hoa.

Hos byfamilien betrakter foreldrene, far Khanh og mor Kieu, vietnamesisk som sine morsmål. Dette begrunner de med at de er født og oppvokst i Vietnam. Her ser man at morsmålet blir betraktet som det språket de lærte først. Døtrene Kim Anh og Khuyen Oanh er litt forskjellige i meningene sine. Selv om datter Kim Anh kan begge språkene like godt, betraktet hun vietnamesisk som sitt morsmål. Hennes syn på morsmål kan i likhet med foreldrene være språket hun lærte seg først. I spørsmålet om hva datter Khuyen Oanh betrakter som sitt morsmål, sier hun "Det er jo norsk. Det vil jeg si. [...] Jeg føler at, nja, fordi det er det jeg bruker mest. Men, men... Men samtidig så... Ja, det var et veldig vanskelig spørsmål faktisk" (Khuyen Oanh). Videre forteller datter Khuyen Oanh at hun betrakter vietnamesisk som sitt morsmål. Hun begrunner det med "Fordi det er det jeg føler burde være morsmålet mitt. Men innerst inne vet jeg jo at jeg snakker mest norsk, og det er jo det som er morsmålet [...]" (Khuyen Oanh). Datter Khuyen Oanh forteller at hun ikke betrakter vietnamesisk som sitt språk nummer to, men ser heller på begge språkene som morsmålene sine selv om hun ikke behersker de, like godt. I likhet med Berit Bergs informanter (Berg, 2003: 50-51) kan det virke vanskelig for datter Khuyen Oanh å si hvordan morsmålsbegrepet

skal forstås. For datter Khuyen Oanh kan muligens flere av definisjonene bidra til understreke hva som er hennes morsmål. Det at hun sier at norsk er hennes morsmål, kan tyde på at hun behersker det norske språket godt og at hun identifiserer seg som nordmann. Det at hun sier at vietnamesisk burde være morsmålet, kan tyde på at hun kanskje «burde» kunne vietnamesisk mer enn det hun gjør, eller kanskje at foreldrenes språkoppdragelse har farget henne og at hun også ønsker å identifisere seg med det vietnamesiske.

4.4 Kultur

Kultur en bred kategori. Utenom litteratur, musikk, bildekunst og håndverk kan også muntlig fortellertradisjon, høytidstradisjoner, merkedager og folkefester bli plassert under kultur (Hyltenstam og Stroud, 1991: 104). Uten at jeg fortalte hva jeg selv la i begrepet, ba jeg informantene om å fortelle hvordan de bevarer den vietnamesiske og den norske kulturen. Ut fra empirien kan man se at informantene i de to familiene kan ha lik oppfattelse av kultur. Når jeg stiller dem spørsmål om hva de gjør for å bevare vietnamesisk og norsk kultur, nevner de fleste merkedager, høytidstradisjoner i form av fester og mat. Ut fra empirien ønsker jeg å se på kulturbevaring. Her ønsker jeg å se nærmere på hva de to familiene gjør for å bevare den vietnamesiske og den norske kulturen.

4.4.1 Kulturbevaring

De første årene i Norge syntes far Vinh og mor Van, foreldrene fra bygda, at det var viktig at barna lærte om den vietnamesiske kulturen slik at de skulle bli bedre kjent med sine røtter. Da barna var yngre, var de ofte med foreldrene på vietnamesiske feiringer som tet, vietnamesisk- eller opprinnelig kinesisk-nyttårsfeiring, og tet trung thu, vietnamesisk barnefest hvor det blir tent lamper. I dag deltar ikke barna på dette lenger. For at også barnebarna skal få oppleve noe av dette, har far Vinh og mor Van tatt dem med på vietnamesisk nyttårsfeiring. Mor Van har opp gjennom årene laget vietnamesisk og norsk mat til barna, slik at de skal bli kjent med begge kulturene. Familien har sammen blitt kjent med den norske kulturen ved å delta på ulike arrangementer i regi av menigheten som de ble en del av da de kom til Norge, men også deltatt på 17. maifeiring og annet som de synes hører den norske kulturen til.

For far Khanh og mor Kieu har det vært viktig at barna skulle lære om den vietnamesiske kulturen slik at de selv kan videreføre den. Som far Vinh og mor Van har også far Khanh og mor Kieu tatt med sine barn på vietnamesiske arrangementer, og i dag deltar

barna fortsatt, og de tar med sine egne barn på slike arrangementer. Som foreldrene sine vil også døtrene Kim Anh og Khuyen Oanh videreføre den vietnamesiske kulturen til barna.

Som mor Van har også mor Kieu laget mye vietnamesisk mat gjennom årene, men hun har også laget norsk mat for at barna skal bli kjent med norsk matkultur. Barna fra bygda og byen er alle enige om at dette er noe de viderefører eller ønsker å videreføre når de får barn, da de anser mattradisjoner som viktig for seg selv og barna deres.

Fedrene i de to familiene, Vinh og Khanh, har begge vært med i komiteen som har arrangert festene *Tết*, nyttårsfeiring, og *Tết Trung Thu*, barnefest og månefest. Far Vinh har deltatt, fordi han vil bevare den vietnamesiske kulturen. Far Khanh føler at hans rolle i komiteen har gjort han mer bevisst på å bevare den vietnamesiske kulturen for barnas del. I dag er ingen av fedrene lenger med i komiteen. Likevel kan man anta at deres deltakelse har hatt en styrkende funksjon på bevaringa av den vietnamesiske kulturen innad i familien.

Med tiden fikk far Vinh og mor Van andre norske og vietnamesiske venner på andre arenaer enn i Den norske kirke, hvor de var aktive i de første årene i Norge. De synes det er viktig å være sammen med både nordmenn og vietnamesere, for da føler de at de bevarer begge kulturene.

Far Khanh og mor Kieu føler de bevarer den norske kulturen ved å gå i den norske baptistkirka, hvor de møter sine norske venner. I dag har de venner utenfor miljøet til den norske baptistkirka som er vietnamesere.

Mens familien fra byen prøver bevisst å gjøre ting som de anser som mer typisk norsk, synes flere i familien fra bygda at praktiseringa av den norske kulturen går av seg selv, da dette har blitt en så naturlig del av deres hverdag.

4.5 Religion

I dette delkapitlet vil jeg dele empirien inn i to deler. Først vil jeg se på religionens rolle i de to familiene i tida i Norge. Deretter vil jeg forsøke å reflektere over hvordan det hadde vært dersom informantene hadde hørt til en annen trosretning enn den de tilhører i dag.

4.5.1 Religionens rolle for familiene i Norge

Da far Vinh, mor Van og barna kom til Norge, hadde de bestemt seg for å melde seg inn i en kristen menighet som var lik baptistkirka, som far Vinh hørte til i Vietnam. I bygda var statskirka, som i dag er Den norske kirka, den største menigheten. Siden ingen i familien var døpt, ønsket også far Vinh og mor Van at alle skulle døpes da de kom til Norge. Derfor var

det naturlig å bli medlem der. Far Vinh og mor Vans familie fikk ved hjem fra kommunen et støtteapparat som bestod av norske vennefamilier som hjalp dem med å integreres i samfunnet. Disse var også aktive i samme menighet som familien fra bygda nå var en del av. I Den norske kirke møtte familien fra bygda ingen vietnamesere, men derimot mange nordmenn, noe som familien tror har bidratt i integreringsprosessen og språklæringa. De fikk ikke bare hjelp til språket, men her fikk de også råd, veiledning, samarbeid, og menneskene rundt dem bidro indirekte til i integreringsprosessen. Når de snakket sammen, praktiserte familien det norske språket, og dersom de lagde mat sammen, ble de kjent med norsk matkultur og tradisjoner. Datter Van Phuong tror menigheten har vært med på å prege familiens integrering med tanke på hvordan familien har blitt kjent med norske tradisjoner, og den norske levemåten. Familien knyttet bånd til flere i menigheten, og deltok og bidro aktivt i menigheten i flere år, og var også med på mange kristne arrangementer som ble holdt i bygda. Gjennom dette engasjementet ble familien i bygda bedre kjent med flere nordmenn.

Da far Khanh og mor Kieu bodde i Vietnam, tilhørte begge baptistkirka. Da de kom til Norge, var det en baptistkirke i samme by som de bosatte seg i. Det ble naturlig for dem å gå her. Her kom også noen andre vietnamesiske familier, men de aller fleste var nordmenn. Ekteparet fra byen er enige om at den norske baptistkirka har bidratt til at de har blitt mer integrerte. De mener at de har blitt bedre i norsk gjennom kirka og forkynnelsen som foregikk og foregår på norsk. I tillegg har de fått norske venner gjennom møtene i kirka.

I dag er ikke familiene fra bygda og byen like aktive i de ulike menighetene som de var tidligere. En årsak til dette kan være at deres nettverk utviklet seg og at de med tida fikk venner utenfor trossamfunnet. Selv om familiene ikke er like aktive i de ulike menighetene i dag, kan man se på troen og tilhørigheten de hadde i menighetene, som en trygg start å begynne integreringa og et sted hvor de kunne praktisere det norske språket sitt.

4.5.2 En annen trosretning, en annen posisjon?

I dag opplever de to familiene at den katolske kirke og det buddhistiske miljøet har flere vietnamesiske medlemmer sammenlignet med hvor mange vietnamesiske medlemmer det er i de protestantiske trossamfunnene på Sørlandet. De opplever også at medlemmene av disse trossamfunnene kan være i mer lukkede vietnamesiske miljøer enn det de selv føler at de er. Far Vinh tror at den vietnamesiske kulturen påvirker disse miljøene i så stor grad at det kan føre til store vanskeligheter i integrasjonsprosessen for vietnameserne i disse trossamfunnene på Sørlandet. Norsk blir nedprioritert, og det blir viktigere å bevare vietnamesisk kultur, å lære barna vietnamesisk og å tenke mer på vietnamesisk vis.

De to fedrene fra henholdsvis bygda og byen, Vinh og Khanh, mener at det ikke spiller noe rolle for integreringa hvilken religion man tilhører. Vinh mener at integreringa er avhengig av viljen til å lære, ikke hva man tror på.

Søstre Vu Lien og Van Phuong tror at dersom foreldrene hadde vært en del av det buddhistiske eller katolske miljøet på Sørlandet, hadde de muligens vært en del av det vietnamesiske ghettomiljøet som de mener eksisterer i Kristiansand. Dette kunne ført til at integreringsprosessen hadde gått senere for familien enn det den har gjort. Det kunne også ført til at norsk og vietnamesisk hadde blitt bevart like godt, eller at bevaringa av vietnamesisk hadde gått på bekostning av tilegninga av norsk. I dag opplever datter Van Phuong at den norske kulturen tar større plass hos henne, søstre og foreldrene på enkelte områder. Men hun tror at den vietnamesiske kulturen kanskje hadde fått bedre rotfeste dersom de hadde vært en del av den katolske menigheten.

I dag tilhører de to familiene to protestantiske retninger, som ikke har mange vietnamesiske tilhengere på Sørlandet sammenlignet med de buddhistiske og katolske trossamfunnene. Her har det vært få vietnamesere, og derfor har de fått større mulighet til å praktisere det norske språket. Dette kan ha bidratt til at flere av informantene kan norsk godt. Samtidig kan dette ha gått på bekostning av læringen av det vietnamesiske språket. Dette gjelder spesielt med tanke på andregenerasjonen som har vokst opp med å lære to språk.

For informantenes del kan også religionen ha bidratt til å styrke et språk. Datter Kim Anh tilhører, som sine foreldre, baptistkirka. Hun kan fortelle at det eksisterte en vietnamesisk baptistkirke i byen noen år tilbake. I dag eksisterer ikke den lenger. Mens den vietnamesiske baptistkirka fortsatt eksisterte, bidro den til å styrke og bevare datter Kim Anhs vietnamesiske språk, fordi messene eller gudstjenestene ble holdt på vietnamesisk.

Tidligere var datter Khuyen Oanh baptist, men da hun møtte ektemannen, som er vietnamesisk og katolikk, og de sammen fikk ei datter, bestemte hun seg for at hun og dattera skulle døpes i den katolske kirka. Datter Khuyen Oanh ønsket å bli døpt i den katolske kirke, fordi det følte mer naturlig å gå inn i troen der, men også fordi hun ønsket at dattera skulle vokse opp i det vietnamesiske miljøet. I den katolske menigheten i byen er det i dag mange vietnamesere. I tillegg har de søndagsskole med trosopplæring for barn og messer som foregår på vietnamesisk. Giles, Howard og Taylor (1977: 316) mener institusjonell støtte styrker den etnolingvistiske vitaliteten ved tilrettelegging av minoritetsspråk i ulike institusjoner som for eksempel religion. Med messer eller gudstjenester og trosopplæring på vietnamesisk i den katolske kirka kan man tro at vitaliteten her blant vietnamesere er sterkere enn både i baptistkirka i byen og Den norske kirke i bygda.

Da datter Khuyen Oanh gikk i baptistkirka, hadde hun norske og vietnamesiske venner, men disse snakket hun bare norsk med. Men da hun var i tenårene, ble hun kjent med flere som var med i det katolske miljøet som brukte vietnamesisk mer aktivt enn de vietnamesiske vennene hun hadde fra før fra baptistkirka. Etter at datter Khuyen Oanh ble venner med dem fra det katolske miljøet, har hun brukt det vietnamesiske språket mer. Hun tror vennene fra det katolske miljøet har bidratt til at hun bruker vietnamesisk mer og at hun har blitt bedre. Hun ser også at venninnene hun har fått gjennom den katolske kirka, har holdt mer sammen og har færre norske venner enn det hun har. Hun tror at grunnen til at hun har har flere norske venner enn dem, er at det var mange nordmenn i baptistkirka.

I dag synes datter Khuyen Oanh at mange vietnamesere som bor i samme by, er dårlige i norsk. Hun opplever at flere av disse hører til det katolske miljøet eller ghettolignende vietnamesiske miljøer. Datter Khuyen Oanh tror det kan være flere ting som kan være årsaken til at hun er bedre i norsk enn mange andre vietnamesere i området. At mange vietnamesere ikke gikk barnehage og SFO kan være en ting. Likevel presiserer hun at hun har mange venner i det vietnamesiske miljøet som er gode i norsk, men at hun ser en vesentlig forskjell når hun sammenligner de vietnamesiske vennene hun har fra baptistkirka, med vietnamesiske venner fra mer lukkede vietnamesiske miljøer.

Det datter Khuyen Oanh forteller om vietnamesere i lukkede miljøer, kan tyde på at det vietnamesiske språket hos disse gruppene er bedre bevart, nettopp fordi de kun er sammen med andre av samme etnisitet. Majoritetsspråket holdes utenfor miljøet, og vietnameserne tilbringer tida sammen med andre vietnamesere. Det som er majoritetsspråket, det vil her si norsk, fungerer som et minoritetsspråk i slike lukkede grupper eller ghettolignende miljøer hvor flertallet har samme etnisk bakgrunn. Dette kan ses i sammenheng med det Schumann (1978: 30) kaller sosial dominans. Schumann mener at det å være en del av en dominerende gruppe, kan hemme læringen av den andre gruppas språk. Dersom de to gruppene ikke dominerer hverandre politisk, økonomisk eller kulturelt, er det større sannsynlighet for at gruppene lærer hverandres språk. Dersom man ser på den katolske kirka, hvor det er mange er mange vietnamesere og hvor det holdes messer eller gudstjenester på vietnamesisk, er det åpenbart at den vietnamesiske kulturen og språket har større dominans her sammenlignet med norsk kultur og språk. I baptistkirka, hvor det går flest nordmenn og hvor møtene og gudstjenester holdes på norsk, er det åpenbart at den norske kulturen og språket har større dominans her sammenlignet med vietnamesisk kultur og språk.

4.6 Bosted

Dette underkapitlet om bosted ønsker jeg å dele inn i fem deler som består av sosiale nettverk, byen, bygda, konsentrasjon og proporsjon. Jeg ønsker å forske på informantenes tanker, meninger og erfaringer rundt det å bo i by versus det å bo på bygda.

4.6.1 Sosiale nettverk

I dag opplever begge familiene at det bosetter seg flere vietnamesere i større byer i dag enn tidligere. Familien fra bygda har gjennom årene opplevd at antall vietnamesere i bygda har sunket drastisk, og at mange vietnamesere har valgt å flytte fra bygda til større byer.

I dag er det sosiale nettverket med vietnamesere naturligvis mye større i byen hvor familien til far Khanh og mor Kieu bor sammenlignet med i bygda hvor far Vinh og mor Van bor. I bygda er det åpenbart ikke tette eller lukkede sosiale nettverk med primært vietnamesere slik som det er i byen. I byen kan det store sosiale nettverket bidra til at sosiale normer styrkes i det vietnamesiske samfunnet. Individuer i slike miljøet sosialiseres i et sosialt fellesskap ved å tilegne seg et bestemt verdisystem og livsmønster (Mæhlum, 2011: 91). Konformiteten som oppstår i et sosialt nettverk, er viktig for at gruppemedlemmene skal oppleve seg selv som et spesielt fellesskap. Solidariteten i et sosialt nettverk kommer til uttrykk gjennom fellestrekk som knytter gruppemedlemmene sammen. De samme fellestrekkene kan også knytte gruppemedlemmene sammen ved at trekkene blir et uttrykk for forskjellighet og avstand til andre grupper (op. cit.: 92). Normer har denne funksjonen hvor de skaper likhet og kontraster, og «nærhet til noe og avstand til andre» (ibid.).

I byen, hvor det er mange vietnamesere, kan vietnameserne i det sosiale nettverket oppleve at det vietnamesiske språket blir praktisert mer, fordi det er flere å praktisere språket med og fordi det har oppstått en norm om at det er naturlig å snakke vietnamesisk selv om samfunnet i byen også består av andre grupper, som for eksempel majoriteten med nordmenn som snakker norsk. Språket vietnameserne har til felles, kan skape en tilhørighetsfølelse. Samtidig kan også vietnamesisk markere en forskjell eller avstand fra norsk, noe som også kan bidra til å underbygge tilhørighetsfølelsen til et sosialt samfunn. Vietnamesere som bosetter seg i byer med store sosiale nettverk for vietnamesere, kan oppleve at det er enklere å bli integrert i det vietnamesiske miljøet enn det norske miljøet, fordi de har felles språk og kultur. I tillegg kan de føle at de ikke behøver å bruke energi på å sette seg inn i den norske kulturen og språket, fordi det er så stort nettverk av vietnamesere i området at de kan klare seg med bare vietnamesere og vietnamesisk.

Å være i samme miljø som andre vietnamesere kan bidra til at den vietnamesiske kulturen og språket blir bevart mer eller mindre ubevisst. Dette kan være en grunn til at familien fra bygda ikke har bevart det vietnamesiske språket i samme grad som familien i byen, fordi det bor og har bodd så få vietnamesere i bygda sammenlignet med antall vietnamesere i byen. De vietnamesiske sosiale normene i bygda er åpenbart ikke like sterke som de sosiale vietnamesiske normene er i byen. Samtidig kan dette være grunnen til at familien fra bygda har gått fra å bare snakke vietnamesisk til å snakke både vietnamesisk og norsk med hverandre.

At bygdefamilien ikke har hatt så mange andre vietnamesere i sitt nære sosiale miljø, kan ha bidratt til hvordan de har blitt mer integrert i den norskspråklige delen av samfunnet. I bygda, hvor det ikke er sterke eller lukkede vietnamesiske nettverk, vil dermed de få vietnamesiske familiene tvert imot ha større mulighet for å bli inkludert i norske sosiale nettverk.

Far Vinh og mor Van påpeker at trivselen deres med å bo og leve blant nordmenn er større enn ønske om å flytte til større steder hvor det er sterkere sosiale nettverk blant vietnamesere.

4.6.2 Byen

Dersom familien fra bygda hadde flyttet til et område hvor det var et større sosialt vietnamesisk nettverk, tror far Vinh at det hadde vært lettere for dem å bli en del av det sammenlignet med hvordan det er å bo på bygda å ha et forhold til vietnamesere.

Han tror at dersom familien hadde bodd i byen fra starten av, hadde muligens omgivelsene påvirket familien, men samtidig tror han at dersom alle i familien hadde vært målbevisste, hadde de fortsatt vært like godt integrert og gode i norsk som de er i dag. Målbevisstheten spiller større rolle enn omgivelsene, selv om de også utgjør en liten del, hevder far Vinh.

I dag tror mor Van at viljen til å lære er viktig. Dersom hun hadde bodd i et område med flere vietnamesere enn det hun gjør i dag, tror hun ikke at hun ville vært noe dårligere i norsk. Årsaken er at hun gjerne vil lære selv om hun er sammen med vietnamesere. Viljen til å lære kan henge sammen med en av Schumanns faktorer, nemlig motivasjon. Motivasjon involverer innlærerens grunner for å prøve å lære seg andrespråket. Schumann støtter seg på motivasjonsforskernes skille mellom to motivasjoner ved andrespråklæring; integrativ motivering og instrumentell motivering. Den integrative motivasjonen springer ut fra ønsket hos individet om å identifisere seg med medlemmer av målspråkssamfunnet. De som har en slik holdning til målspråkssamfunnet, blir antatt for å ha en mer varig motivasjon, og det er

derfor større sannsynlighet for at de vil gjøre de nødvendige anstrengelsene for å oppnå suksess, og mindre sannsynlighet for at de vil trekke seg fra språkstudiene. Den integrative orienteringen har blitt antatt for å være den som vil gi best resultat for språklæring.

Språkinnlærere som har en instrumentell motivasjon, har en mer praktisk målsetting med språklæringen. De er ikke i første omgang interessert i språket, men de trenger det kanskje for å studere eller skaffe seg en bestemt jobb. Ifølge motivasjonsforskere er motivasjon et resultat av innsats og et ønske om å nå et mål og holdninger. Schumann støtter motivasjonsforskerne og mener at den integrative orienteringen gir størst effekt på språket, og hevder at "It has generally been thought that integrative motivation is the more powerful of the two because it implies a desire to integrate with speakers of the target language" (Schumann, 1978: 32).

Det kan se ut som mor Van har en integrativ motivering bak sitt ønske om å hele tiden bli bedre i norsk. Som tidligere nevnt sier mor Van at hun sikter seg mot målet som er å bli meget god i norsk. Hun ønsker å gjøre en innsats for å nå sine mål, og hennes positive holdninger kan gi henne motivasjon til å klare det.

Mor Kieu ser på det å bo i en by med mange vietnamesere som en fordel, fordi hun får praktisert det vietnamesiske språket, men ulempen er at hun ikke får praktisert det norske språket så mye, og da mener hun at man naturligvis blir dårligere i norsk. En faktor som kan spille inn på denne hemminga av det norske språket hennes, er fenomenet *inngjerding* som refererer til i hvilken grad minoriteten og majoriteten deler gudshus, skoler, klubber, fritidsaktiviteter og yrker. Dersom etniske grupper har en sterk indre organisering, foreligger det en inngjerding. Inngjerdinga kan bidra til at kontakten mellom språkinnlærergruppa og målspråksgruppa begrenses. Bli kontakten begrensa, kan dette få en negativ effekt på læringsmulighetene. Mor Kieu bor i byen, hvor det bor mange andre vietnamesere, og hun jobber med mange vietnamesere som hun snakker sammen med på arbeid. Disse tingene kan framfor det sosiale tyde på en inngjerding hvor det vietnamesiske språket blir valgt framfor det norske. I tillegg forteller mor Kieu at hun praktiserer det norske språket lite, noe som også kan bidra til at inngjerdinga styrkes for hennes del. Likevel er det én ting som ikke er typisk for inngjerdinga. Mor Kieu er med i den norske baptistkirka, hvor det snakkes norsk. Dette kan være en vesentlig faktor for at mor Kieu forstår litt norsk og prøver å praktisere det nå og da.

4.6.3 Bygda

Barna fra bygda tror familien ikke hadde vært like godt integrert om de hadde bodd på et større sted slik som byen. I bygda ble familien tvunget til å sosialisere med nordmenn og

dermed fikk de venner. Datter Vu Lien tror at dersom de hadde bodd på et sted med flere vietnamesere, hadde de kanskje blitt automatisk trukket mot dem som var mer lik dem, med tanke på kultur og språk, fordi man har større utgangspunkt for å forstå hverandre bedre. Datter Vu Lien mener at man ikke får praktisert det norske språket på samme måte dersom man er mye sammen med vietnamesere og snakker vietnamesisk. Hadde dét vært hennes situasjon, ville hun kanskje vært bedre i vietnamesisk enn det hun er i dag, tror hun.

Den enkleste veien for familien i bygda hadde kanskje vært å velge Japan, landet de kom til etter å bli reddet av det norske skipet, framfor Norge, katolske menighet framfor den lutherske og byen framfor bygda. Datter Van Phuong tror integreringa kom automatisk etter alle disse gode opplevelsene, som å møte et hyggelig norsk mannskap da de ble reddet, og trivelige vennefamilier som tok familien så godt imot, tok dem med i menigheten og inkluderte familien, og at disse sammen utgjør at familien trives i bygda.

Datter Vi Hoa peker på at foreldrenes ønske om å integreres har vært viktig. Foreldrenes bestemmelser og holdninger påvirker barna til en viss grad, mener hun.

Far Vinh mener at familien var heldig som fikk utvikle seg i lokalsamfunnet. Familien var aktiv på forskjellige områder i lokalsamfunnet, og han føler at familien ble akseptert. Det er en av grunnene til at familien trives godt på bygda og en viktig grunn til at de ikke vil flytte, tror Vinh.. Vietnameserne som tidligere bodde i bygda, var ikke spesielt aktive i lokalsamfunnet. Og dette tror far Vinh har mye å si for at disse familiene ikke trivdes og flyttet.

Selv har mor Van ikke hatt noe ønske om å flytte til et annet område eller til en by i Norge. Dersom plassen man bor på er liten, er det mindre sannsynlighet for å treffe på mange vietnamesere, noe som gjør at man lærer mer norsk fordi det er lettere å bli kjent med nordmenn, mener mor Van. Dersom man er mye sammen med vietnamesere, snakker man bare vietnamesisk, og da lærer man ikke mye knyttet til det norske.

Far Khanh i byen tror at familien hans hadde vært mer integrert dersom de hadde bodd i en mindre kommune sammenlignet med den de bor i. Hans eldste datter, Kim Anh, tror at å bo i en mindre kommune ville ført til at hun ikke hadde hatt så mange vietnamesiske venner. Men hun tror det norske språket hennes hadde blitt styrket, fordi hun ikke hadde hatt så mange vietnamesere rundt seg. Inngjerdinga, som ble nevnt i kapittel 4.1., hadde kanskje ikke vært like sterk dersom de hadde bodd på et mindre sted med færre vietnamesere enn i byen med mange vietnamesere, hvor de bor i dag.

Datter Khuyen Oanh tror det er forskjell om man bor i by eller bygd. Mange med innvandrerbakgrunn holder til i byer. Hun tror det er større tendens til gruppedannelser i byer

enn i ei bygd hvor hun antar at alle er mer samlet uansett bakgrunn. I byene antar hun at det er større kulturelle forskjeller, fordi det er flere som bidrar til å skape forskjellen. Datter Khuyen Oanh tror man i større grad blir tvunget til å integreres i det norske samfunnet på mindre steder enn det man gjør i byer.

4.6.4 Konsentrasjon

I dag ser datter Khuyen Oanh at mange vietnamesere er bosatt i samme byområde som hun bor i, men at det også er mange vietnamesere i andre byområder. Datter Khuyen Oanh tror dette kan ha en sammenheng med at disse områdene hadde billige boliger. I tillegg flytter mange vietnamesere dit for å komme nær andre vietnamesere. Dette har hun opplevd. Hun tror at en av grunnene til at vietnamesere flytter til spesifikke bydeler i byen hun bor i, er fordi de selv har vokst opp dit, og når de en gang får egne barn, ønsker de å flytte tilbake til nabolaget som de har tilknytning til. Dette kan knyttes til distribusjon. Distribusjon tar for seg hvordan ei gruppe er spredt i et område. Under distribusjon er det to underdistribusjoner som er særlig aktuelle for meg. Det er gruppas konsentrasjon og gruppas proporsjon.

Konsentrasjonen av etnolingvistiske gruppe-medlemmer på et gitt territorium, et land eller region, bidrar til sterkere gruppevitalitet. I byen, hvor byfamilien bor, bor det også mange andre vietnamesere. Et større antall med vietnamesere som kommuniserer på vietnamesisk, bidrar til å styrke gruppevitaliteten. Dersom man har minoritetgruppe-medlemmer som er i samme geografiske område, er det større sannsynlighet for at språket overlever og at det eksisterer en form for sterk solidaritetsfølelse (Giles et al., 1977: 312-313). Ei gruppe med fellesspråk og flere man kan praktisere språket med, kan bidra til bevaring av det vietnamesiske språket.

Som tidligere nevnt er det få vietnamesere igjen i bygda i dag. Far Vinh og mor Van med familien kan fortelle at mange vietnamesere som bodde i bygda, har flyttet til større byer hvor det er flere vietnamesere. Dette kan påvirke gruppevitaliteten, som man kan anta er svakere her enn i byen. Det vietnamesiske språket i bygda har nok en dårligere forutsetning enn i byene til å overleve, fordi det er færre vietnamesere her sammenlignet med den vietnamesiske befolkninga i byen.

4.6.5 Proporsjon

Proporsjon vil si størrelse av språkbrukere som hører til den etnolingvistiske gruppa sammenlignet med storsamfunnet eller aktuelle utgrupper, som vil kunne påvirke den etnolingvistiske vitaliteten. Desto større språkgruppa er, jo større sjanse er det for høy grad av

etnolingvistisk vitalitet (op. cit.: 313). Flere av informantene forteller om den økende befolkningsveksten av vietnamesere i byer i Norge. Dette forteller oss at den etniske gruppa vokser, noe som gjør at det er større sannsynligheten for sterk etnolingvistisk vitalitet i byen, sammenlignet med bygda. Fra jeg var liten og fram til nå, har jeg opplevd at flere og flere vietnamesere bosetter seg i de større byene på Sørlandet. Dette gjelder både vietnamesere som en gang bodde i bygda, flytter til byene, men også vietnamesere fra andre steder i Norge og vietnamesere som har kommet direkte fra Vietnam. Som tidligere nevnt er det svært få vietnamesere på bygda. Derfor er det større sjanse for at den etnolingvistiske vitaliteten her er svakere enn i byen, hvor det bor mange vietnamesere sammenlignet med resten av befolkningsantallet i byen.

Giles, Bourhis og Taylors proporsjon (1977) kan sammenlignes med det Schumann kaller gruppestørrelse (1978). Dersom gruppa av andrespråksinnlærere er stor, øker også muligheten for aktiviteter på etnisk grunn. Dette kan føre til at gruppa får egne butikker, egne medier, egne skoler og egne menigheter, eller annet som er preget av minoriteten. Store grupper fremmer mulighetene for kontakt internt i gruppa, men hemmer kontakten på tvers av grupper. I dag eksisterer det butikker og restauranter drevet av vietnamesere i område hvor familien fra byen bor. Her har jeg selv opplevd at mange etniske vietnamesere handler og drar ut for å spise. Likevel er det ikke noen egne medier eller skoler i dette området, noe som kan ha en del å si for enkelte i familien fra byen som kan og praktiserer norsk så mye som de gjør.

5 Avslutning

Med denne oppgaven har jeg ut fra intervjuene med informantene prøvd å trekke ut relevant informasjon. Informasjonen har jeg drøftet opp mot teori for å se hvilke faktorer som kan ha spilt en rolle med tanke på familienes språkbevaring og språktilegnelse. Videre i dette kapitlet vil jeg gi en oppsummering av de viktigste likhetene og forskjellene mellom familiene med tanke på språkbevaring og språktilegnelse.

5.1 Oppsummering

Alle informantene er i dag i en livssituasjon hvor det kan se ut til at et av språkene brukes daglig. For noen av informantene kan det virke som om både vietnamesisk og norsk brukes daglig, men dette gjelder trolig ikke alle. De av informantene som ser ut til å bruke både vietnamesisk og norsk daglig, er far Khanh og hans døtre Kim Anh og Khuyen Oanh, far Vinh, mor Van. Far Vinh og mor Vans døtre Vi Hoa, Vu Lien og Van Phuong bruker mest norsk, men bruker også litt vietnamesisk når de snakker med familien. For mor Kieu ser det helt klart ut til at vietnamesisk blir mest brukt. Informantenes syn på språkene er også forskjellige. Det er forskjell mellom generasjonene, noe jeg i utgangspunktet forventet, men mer uventet var det at forskjellen mellom informantene, som tilhører andregenerasjonen, kanskje er den største. Her får jeg inntrykk av at forskjellen på meningene til søstrene fra byen versus søstrene fra bygda er overraskende stor. Det er åpenbart at det er svært viktig for søstrene fra byen å praktisere vietnamesisk med barna sine slik at de også lærer vietnamesisk. For søstrene i bygda virker det viktig at barna deres lærer litt om den vietnamesiske kulturen og litt vietnamesisk språk, men ikke i like stor grad som for søstrene i byen.

I samtale rundt språk kommer det frem at foreldrepårene fra byen og bygda er relativt like. Foreldrene fra byen og bygda er alle enige om at det er viktig å lære seg norsk når man bor i Norge, for at man skal bli en del av samfunnet. Om bevaringa av det vietnamesiske språket er foreldrene også samstemt i at det er viktig at barna lærte seg vietnamesisk for å kommunisere med vietnamesiske slektninger eller andre vietnamesere. Ut fra hvilket språk familiemedlemmene bruker i kommunikasjon med hverandre og ut ifra hva barna og foreldrene forteller, er det tydelig at foreldrene fra bygda har gått fra at vietnamesisk var viktig å lære seg til at norsk er det viktigste å lære seg. Foreldrepåret fra byen snakker kun på vietnamesisk med sine barn, selv om de fleste i familien har blitt flinkere i norsk. Dette kan være en grunn til at familien rangerer seg høyere knyttet til beherskelsen av vietnamesisk sammenlignet med familien fra bygda, og at flere anser vietnamesisk som et av sine morsmål

sammenlignet med bygdefamilien. Mens begge bybarna, datter Kim Anh og datter Khuyen Oanh, som er gift med vietnamesere, er svært bevisst på at de skal snakke på vietnamesisk med barna sine, snakker bygdebarna, som er sammen med nordmenn, norsk med sine.

Om temaet kultur kan informantene fortelle at deres familie har deltatt på ulike arrangementer som de betrakter som typiske for den vietnamesiske kulturen eller typisk for den norske kulturen. Begge fedrene, Vinh og Khanh, har vært med i komiteer som blant annet har arrangert vietnamesisk nyttårsfeiring, noe som har bidratt til at den vietnamesiske kulturen og språket fikk mer fokus og ble mer bevart. Bybarna deltar selv i dag med sine barn på vietnamesiske feiringer, mens bygdebarna er mindre deltakende i den vietnamesiske kulturen. Flere av bygdebarna peker på at den norske kulturen har blitt en naturlig del av dem, noe som kan være en indikasjon på at de er godt integrert og behersker det norske språket.

Mens bygdefamilien var aktive medlemmer i Den norske kirke, har byfamilien vært med i den norske baptistkirka. I begge menighetene ble møtene holdt på norsk og de møtte på flere nordmenn her, noe som kan føre til at de måtte praktisere norsk. At ingen av de to familiene har vært med i det katolske eller buddhistiske miljøet, kan ha hatt mye å si for språktilegnelsen i norsk. Informantene gir uttrykk for at det snakkes mye vietnamesisk i disse miljøene, da andelen vietnamesere er relativt stor sammenlignet med menighetene familiene har vært eller er en del av nå.

De to familiene har bodd i samme by eller bygd fra de kom til Norge. Av egne erfaringer og informasjon fra informantene, kommer det tydelig frem at tallet på vietnamesere i større byer har vokst. Bygdefamilien forteller at vietnameserne som tidligere bodde i bygda, har flyttet til byer. Bostedet til familiene er svært forskjellige i areal og innbyggertall. Det at byfamilien har bodd med flere vietnamesere i området sitt, og at bygdefamilien har vokst opp med svært få, kan ha en vesentlig betydning for hvordan de to språkene blir bevart og tatt i bruk. I en by med mange vietnamesere kan det føles mer naturlig å bruke det vietnamesiske språket oftere, enn i bygda hvor det nesten ikke bor noen vietnamesere.

Motivene bak språkbevaringa av vietnamesisk er for informantene å ikke gi slipp på røttene sine, men også at barna skal lære seg vietnamesisk for å kommunisere med andre vietnamesere og slektninger i Vietnam med det vietnamesiske språket. Likhetstrekket mellom informantene når det gjelder språktilegnelse av norsk, er at alle sier at de må kunne det norske språket når de bor i Norge. Det er en del av deres hverdag og en del av å være en del av det norske samfunnet.

Hvilke holdninger man har til et språk, kan være viktig for språklæringa og bevaringa av et språk. Om man har negative holdninger, kan dette bli et hinder i læringa av språket. Her

er det tre informanter som skiller seg spesielt ut. Datter Van Phuong, som hadde opplevd å bli mobbet av vietnamesere som liten, tok avstand fra vietnamesisk og mener i dag at hennes eldre søsken kan språket bedre enn henne. Mor Van rangerer sin språkbeherskelse i norsk og vietnamesisk nest høyest i en firedelt skala. Mens det ikke var noe mål for henne å bli bedre i vietnamesisk, strekker hun seg hele tiden for å bli bedre i norsk. Det er viktig for henne å være god i norsk, for å være en del av samfunnet. Siste personen jeg vil nevne med tanke på holdninger, er mor Kieu i byen, som virker mer ukomfortabel med det norske språket sammenlignet med de andre informantene. Hun er likevel svært positiv til det norske språket, og synes det er viktig at man lærer norsk når man bor i Norge.

5.2 Konklusjon

Om noen andre hadde forsket på det samme temaet med samme empirien, hadde de kanskje fått andre tanker om hva som kan være årsaken til familienes språkbevaring og språktilegnelse. Andre som hadde sett på empirien, hadde muligens fokusert på andre kategorier enn meg og sett andre likhetstrekk og forskjeller mellom de to familiene. Min tolkning og min konklusjon er med andre ord ingen fasit, men mer en antakelse om hvilke faktorer som kan ha spilt en rolle for de to familiene.

Etter å ha sammenlignet familiene med hverandre ser jeg mange likhetstrekk, men også noen forskjeller som kan være viktige i forklaringa på hvorfor informantene behersker de to språkene som de gjør. Likheten mellom familiene er at de begge er gode til å bevare vietnamesisk, men bevaringa skjer på ulike måter, og at begge familiene har tilegnet seg norsk. Det kan se ut til at bevaringa av vietnamesisk hos familien i byen går på bekostninga av tilegnelsen av norsk for enkelte i familien, og at tilegnelsen av norsk hos familien i bygda går på bekostning av bevaring av vietnamesisk for enkelte i familien. Likevel er det ikke slik at god kompetanse i det ene språket nødvendigvis fører til en svekket kompetanse i det andre språket.

I oppgaven har jeg fokusert på deres syn og opplevelser av det vietnamesiske og norske språket, den vietnamesiske og norske kulturen, deres religion og bosted. Som forsker har jeg en opplevelse av at alle disse fire kategoriene *språk, kultur, religion og bosted*, har en vesentlig betydning for hvorfor språkbevaringa og språktilegnelsen er som den er hos informantene, og at en felleskomponent for disse er følelsen av tilhørighet.

Tilhørighetsfølelsen tror jeg har mye å si uansett om man blir en del av majoriteten eller minoriteten. Dersom nye landsmenn blir mottatt med åpne armer av nordmenn, og får den

hjelpen de trenger til å integrere seg, kan det være lettere å lære seg språket. Det steget man kanskje må ta for å bruke det i praksis, blir mindre dersom man kan praktisere norsk med noen man har en relasjon til. Men dersom man havner på et sted med mange som har samme etnisk bakgrunn og snakker samme språk som en, kan det være lettere å holde seg til "sine egne" og å ha det bra uten å lære seg norsk.

Likheten mellom de to familiene er at de har klart å bruke begge språkene i familien, i alle fall så langt. Begge språkene brukes enda i dag mellom familiemedlemmene, men også her er det forskjell. Det at far Vinh og mor Van har gått fra å bare snakke vietnamesisk til å snakke både vietnamesisk og norsk med barna, mens far Khanh og mor Kieu alltid har snakket vietnamesisk med barna, kan skyldes en kombinasjon av deres holdninger til språkene og hvor de bosatte seg da de kom til Norge. Begge foreldrene har gitt uttrykk for at de ønsket at barna skulle lære seg vietnamesisk og norsk. Far Vinh og mor Van har med årene snakket mer og mer norsk med barna, og i dag snakkes begge språkene med barna deres. Dette kan være fordi de begge ble bedre i språket på grunn av arbeidssteder der de måtte snakke norsk med både brukere og kollegaer, og fordi de bor i en kommune hvor det befinner seg relativt få vietnamesere. Dette kan være med å styrke det norske språket, men å svekke det vietnamesiske, da de ikke har så mange å praktisere vietnamesisk med i bygda si.

Noe av bakgrunnen for at far Khanh og mor Kieu snakker vietnamesisk med barna, kan være deres arbeidssteder, der de har hatt vietnamesiske kollegaer eller vært tolk for andre vietnamesere. Som bygdefamilien, tror jeg også byfamiliens beherskelse av språk henger sammen med bosted. De bor i en by hvor det er stadig bosetter seg flere vietnamesere. Dette kan bidra til at de oftere er i kontakt med vietnamesere enn bygdefamilien, noe som kan føre til at det vietnamesiske språket «trigges» mer, og derfor bevares vietnamesisk bedre enn norsk. I tillegg kom mor Kieu noen år senere til Norge enn ektemannen Khanh. At hun ikke behersker norsk så godt, kan muligens skyldes at hun lener seg på at ektemannen kan språket bedre enn henne, og at hun nesten bare har kommunisert på vietnamesisk på de ulike arbeidsplassene hun har arbeidet ved. Dette er med på å styrke det vietnamesiske språket og svekke det norske for hennes del, som ikke har samme arena å snakke norsk på som barna og ektemannen. I tillegg er det en grunnleggende holdning hos byfamilien som kan ses på som vesentlig for deres språkpraksis: Far Khanh, mor Kieu og døtrene Kim Anh og Khuyen Oanh har vært litt mer opptatt av å bevare den vietnamesiske kulturen og det vietnamesiske språket enn det bygdefamilien har vært. Holdningsforskjeller kan ikke bestandig forklares ved kultur, religion og bosted, men kan selvsagt henge sammen med disse områdene.

Foreldrenes bevaring av vietnamesisk og bruk av norsk gjenspeiles i barna. Mens barna fra bygda nesten bare har norske venner, har barna fra byen både vietnamesiske og norske venner. Barnas partnere kan også være en markør på skillet i språkbevaringa i de to familiene. Mens alle barna fra bygda har norske ektefeller eller partnere, har barna fra byen vietnamesiske ektefeller. Barnas partnere vil dermed bli en viktig faktor når det gjelder synet på språkopplæring for deres barn.

En faktor i Schumanns akkultureringsmodell (1978) som går på andrespråksinnlæring, er integrasjonsstrategi som ble presentert i kapittel 4.1.. Her skiller Schumann mellom assimilasjon, bevaring og akkulturering. Om andrespråksinnlæringsgruppa velger assimilasjon, gir de opp egen livsstil, egne verdier og overtar målgruppas verdier. Dersom bevaring blir valgt som integrasjonsstrategi, blir målspråkgruppas livsstiler og verdier avvist. Den siste kategorien under integrasjonsstrategi er akkulturering, som blir sett på som en blanding av de to forrige integrasjonsalternativene. Schumann hevder at dersom medlemmene av andrespråklæringsgruppa akkulturerer, da tilpasser de seg den andre gruppas livsstil og verdier, men opprettholder samtidig sin egen livsstil og verdier innad i sin etniske gruppe. Akkulturering gir varierende kontakt mellom gruppene og er et mer nøytralt alternativ, da det verken svekker eller styrker mulighetene for språklæring (Schumann, 1978: 30).

Selv vil jeg plassere begge familiene innenfor akkulturering, da jeg synes begge familiene har bevart den vietnamesiske delen, men også har tilegnet seg den norske. Det er flere ting som peker på dette. Likevel er det et skille mellom de to familiene. Byfamilien er nok mer bevisst på å bevare den vietnamesiske kulturen og språket, mens bygdefamilien har vært mer bevisst på å ta til seg den norske kulturen og språket. Det kan virke som deres bevissthet på de ulike områdene har ført til hemming eller mindre konsentrasjon på det motsatte område for begge familiene.

Dersom vi skal se på språkbevaringa og språktilegnelsen i et lenger perspektiv, kan man ut fra disse to familiene anta at det vietnamesiske språket ender opp i en språkdød kanskje allerede i tredjegerasjon hos familien på bygda, fordi barna i bygda kun snakker norsk med sine egne barn. I tillegg kan steget for å lære vietnamesisk senere for barnas egne barn bli enda større og ikke minst vanskeligere i en høyere alder, noe som gjør at sannsynligheten for at vietnamesisk overlever i familien ser ut til å være liten. I byfamilien ser vi allerede nå at foreldrene går bevisst inn for å lære barna vietnamesisk muntlig og skriftlig. Barnas barn i byen har to foreldre som begge er vietnamesiske og kan vietnamesisk. Dette er en viktig forutsetning for at det vietnamesiske språket blir bevart i familien selv om de bor i Norge. Dermed skjer det ingen felles språkdød for vietnamesisk i Sør-Norge.

Fordelen med å bevare det vietnamesiske språket, er at man viderefører kultur og tradisjoner, og bidrar til at språket skal leve utenfor Vietnams grenser. For enkelte vietnamesere er ulempen at det kan gå på bekostning av språket som snakkes i det nye landet. Dette trenger selvsagt ikke å gjelde for alle. Fordelen med å kunne majoritetsspråket godt, er at det kan bli en nøkkel til å integreres i samfunnet. Samtidig er ulempen for enkelte vietnamesere at majoritetsspråket kan gå på bekostning av bevaringa av vietnamesisk.

Mens det vietnamesiske språket kan se ut til å forsvinne hos tredjegerasjonen i bygdefamilien, virker det som at det er større sannsynlighet for at vietnamesisk og norsk kommer til å bli praktisert lenger hos familien i byen.

Litteraturliste

- Berg, H., J. (2003). *Språkbevaring eller språkbytte? En kvalitativ undersøkelse av språkvalg blant vietnamesere i Trondheim*. Hovedoppgave. NTNU
- Berggreen, H. (1991). *Variasjonsmønster i rapportert bruk av vietnamesisk og norsk. En sosiolingvistisk studie av vietnamesiske husstander i Bergen*. Universitetet i Bergen
- Berggreen, H. & S. Latomaa. (1994). «Språkbytte og språkbevaring blant vietnamesere i Bergen og Helsinki». *SPROGBRUG OG SPROGVALG BLANT INDVANDRERE I NORDEN. Bind 1: Gruppebeskrivelser*, 137-180
- Berggreen, H. & K. Tenfjord (2011). *Andrespråklæring*. Gyldendal Akademiske
- Engen, T. O. & L. A. Kuldbrandstad (2009). *Tospråklighet og minoritetsundervisning*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Eriksen, T. H. (1993). *Små steder – store spørsmål. Innføring i sosialantropologi*. Oslo: Universitetsforlaget
- Fillmore, L. W. (2000). «Loss of family languages: Should educators be Concerned?». *Practice* 39(4), 203-210, http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1207/s15430421tip3904_3 (lastet ned 5. Mai 2016)
- Giles, H., R. Y. Bourhis & D. M. Taylor(1977). «Toward a Theory of Language in Ethnic Group Relations». H. Giles (red): *Language, Ethnicity and Intergroup Relations*. London, New York, San Francisco: Academic Press, s. 307-344
- Hermans, J. (1999). “Klingon and its User. A sociolinguistic profil”. 1999, <http://www.judion.de/klingon/Scriptdef.html> (lastet ned 9. Mai 2016)
- Hyltenstam, K. & C. Stroud (1991). *Språkbyte och språkbevarande. Om samiskan och andra minoritetsspråk*. Lund: Studentlitteratur
- Kvale, S. & S. Brinkmann (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Akademisk
- Mæhlum, B. (2007). *Konfrontasjoner. Når språk møtes*. Novus Forlag
- Mæhlum, B. (2011). “Normer”, B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland, H. Sandøy (red.): *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistik*. Cappelen Akademisk Forlag, s. 90-103
- Nguyen, H., H. (2012). “The Multilingualing of a Vietnamese American in South Philadelphia”. *Working Papers in Educational Linguistics* 27(1), 65-85, <https://www.gse.upenn.edu/wpel/sites/gse.upenn.edu/wpel/files/Nguyen.pdf> (lastet ned 16. Januar 2016)
- Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS
- Schumann, J. H. 1978. The acculturation model for second language acquisition. I: Gringras, R. (red) *Second Language Acquisition and Foreign Language Teaching*. Arlington, Va.: Center for Applied Linguistics

- Språkrådet (2015). Bokmålsordboka/Nynorskordboka. <http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?&begge=+&OPP=morsm%C3%A51> (lastet ned 9. mai 2016)
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse – En innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal Akademisk.
- Tran, A. (2008). «Vietnamese Language Education in The United States». *Language, Culture and Curriculum*, 256-265, <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/07908310802385923> (lastet ned 8. februar 2016)

Vedlegg 1: Intervjuguide, første generasjon

Personlig informasjon

- Navn, alder, bosted, utdanning, jobb
- Hvorfor Norge?

Møte med Norge (språket, det sosiale, kulturen)

- Ankomsten
- Møte med hverdagen
- Holdninger (eks: barna, språket, det sosiale, kulturen)
- Bevaring
- Tilegnelse
- Tilbake til Vietnam – tur og framtidig hjem?

Språk – vietnamesisk og norsk

- Læring av språk, tilegnelse
- Bevaring
- Valg av språk i samtaler (familier – ektefelle, barn, barnebarn, venner, kollegaer, aldersgruppe)
- Språk i arbeid (muntlig/skriftlig)
- Barna (språk i barnehage/på skolen, språk hjemme)
- Beherskelse av språk – skala (muntlig/skriftlig)
 - o Meget godt
 - o Godt
 - o Mindre godt
 - o Lite godt
- Hva betrakter du som ditt morsmål?

Det sosiale

- Kontakt med nordmenn/vietnamesere
- Bosted
- Hjemme, fritid, arbeid

Kultur

- Bevaring
- Tilegnelse
- Aktiviteter/foreninger/arrangementer

- Tradisjoner (vietnamesisk nyttårsfeiring = tet)
- Religion

Vedlegg 2: Intervjuguide, andregenerasjon

Personlig informasjon

- Navn, alder, bosted, utdanning, jobb

Møte med Norge (språket, det sosiale, kulturen)

- Møte med hverdagen
- Holdninger (eks: språket, det sosiale, kulturen)
- Bevaring
- Tilegnelse
- Tilbake til Vietnam – tur og framtidig hjem?

Språk – vietnamesisk og norsk

- Læring av språk, tilegnelse
- Bevaring
- Valg av språk i samtaler (familier – foreldre, ektefeller og barn, venner, kollegaer, aldersgruppe)
- Språk i arbeid (muntlig/skriftlig)
- Barna (språk i barnehage/på skolen, språk hjemme), barnas morsmål
- Beherskelse av språk – skala (muntlig/skriftlig)
 - o Meget godt
 - o Godt
 - o Mindre godt
 - o Lite godt
- Hva betrakter du som ditt morsmål?

Det sosiale

- Kontakt med nordmenn/vietnamesere
- Bosted
- Hjemme, fritid, arbeid

Kultur

- Bevaring
- Tilegnelse
- Aktiviteter/foreninger/arrangementer
- Tradisjoner (vietnamesisk nyttårsfeiring = tet)
- Religion

Vedlegg 3: Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt informasjon om Mimmi Nguyens masteroppgave om språkbevaring og språkbytte blant vietnamesere i Norge, og samtykker at det som blir sagt i intervjuet kan brukes i masteroppgaven

Dato, signatur:

Sammendrag

Denne avhandlingen tar for seg noen sentrale aspekter ved språkbevaring og språktilegnelse blant to strategisk utvalgte vietnamesiske familier på Sørlandet. Empirien har jeg valgt å kategorisere i fire ulike deler som består av *språk, kultur, religion* og *bosted*. Disse anser jeg som viktige for å forklare språkbevaring og språktilegnelse hos de to familiene.

For å belyse problemstillinga og for å få fram meninger, holdninger og erfaringer hos informantene, har det kvalitative dybdeintervjuet blitt tatt i bruk som metode. Utvalget av informanter består av en familie med far, mor, og tre barn som bor i ei bygd på Sørlandet, og en familie med far, mor og to barn som bor i en by på Sørlandet.

Etter å sammenlignet familiene med hverandre ser jeg mange likhetstrekk, men også noen forskjeller som kan være viktige i forklaringa på hvorfor informantene behersker de to språkene som de gjør. Likheten mellom familiene er at de begge er gode til å bevare vietnamesisk, men bevaringa skjer på ulike måter, og at begge familiene har tilegnet seg norsk. Det kan se ut til at bevaringa av vietnamesisk hos familien i byen går på bekostninga av tilegnelsen av norsk for enkelte i familien, og at tilegnelsen av norsk hos familien i bygda går på bekostning av bevaring av vietnamesisk for enkelte i familien. Likevel er det ikke slik at god kompetanse i det ene språket nødvendigvis fører til en svekket kompetanse i det andre språket.

Oppgavens relevans for arbeid som lektor

For mange er språk nøkkelen til å komme inn i et samfunn. Lærer man språket vil man også lære om kulturen og de sosiale kodene som hører med. Man kan også lære dette uten å lære språket, men uten språket vil man høyst sannsynlig ikke få samme dybde eller like stor forståelse sammenlignet med de som lærer dette gjennom å kunne språket.

I disse dager kommer det flere tusen flyktninger til Norge. Derfor er det viktig at jeg som medmenneske og fremtidig lærer, har kunnskap og forståelse for minoritetslevenes bakgrunn og situasjon. Knyttet til yrke som lektor håper jeg at min undersøkelse knyttet til å lære et nytt språk og det å være flerspråklig kan hjelpe meg og andre i møte med mennesker som strever med språkinnlæring. En økt innsikt kan gi oss lærere flere ideer til hvordan vi kan planlegge og gjennomføre undervisninga på en mer strategisk måte, noe som bidra til økt læring for våre nye landsmenn. Økt språklæring kan forhåpentligvis gi dem et bedre utgangspunkt i integreringsprosessen.

Med denne masteravhandlinga håper jeg også at flere i og utenfor skolevesenet kan få et innblikk i hvor komplisert det kan være å bosette seg i et fremmed land uten å kunne språket. Samtidig håper jeg faktorene som spiller inn på informantenes språkbevaring og språktilegnelse kan gi oss en pekepinn på hvordan innlæringa av norsk kan være for enkelte med minoritetsbakgrunn.